

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİ SERAMİK BİBLÖLER

Murat Emrah ULUKÜTÜK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Zehra ÇOBANLI

Eylül, 2010

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİ SERAMİK
BİBLÖLAR

Hazırlayan
Murat Emrah ULUKÜTÜK

Danışman
Prof. Zehra ÇOBANLI

AFYONKARAHİSAR 2010

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi Olarak “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Seramik Biblolar” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12 Eylül 2010

Murat Emrah ULUKÜTÜK

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÖNAYI Tez Danışmanı: Jüri Üyeleri:

İMZA

Prof. Zehra ÇOBANLI

.....

Seramik Anabilim dalı tezli yüksek lisan öğrencisi Murat Emrah ULUKÜTÜK'ün **“Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Seramik Biblolar”** başlıklı tezini değerlendirmek üzere günü saat 10:30’da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr.

MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİ SERAMİK BİBLOLAR

Murat Emrah ULUKÜTÜK

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI**

Eylül 2010

TEZ DANIŞMANI: Prof. Zehra ÇOBANLI

Seramik, ateşin bulmasından bu yana süre gelen en önemli materyal olmuştur. İnsanoğlu bazen ihtiyaçları gereği, bazen de kendini ifade etmek için toprağa şekil vermiş, pişirmiş ve kullanmıştır.

Biblo da tam bu süreçte dini ihtiyaçları karşılamak için ortaya çıkmıştır. Toplumlar inanışları gereği bazı dönemlerde pişmiş topraktan heykelcikler yapmış ve onlara çeşitli anlamlar yüklemiştir. Osmanlı Döneminde önceleri resim ve figürlerin yasak oluşu nedeniyle seramik biblolar yoktu. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Avrupa’nın da etkisiyle modernleşen Türkiye’de de biblo üretimi yapılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada Anadolu’da Cumhuriyet Dönemin de seramik biblolar araştırılmış, teknikler ve süsleme özellikleri incelenmiş sonucunda da bugünkü mevcut durum irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, tasarım, biblo.

ABSTRACT

THE CERAMIC BIBELOTS IN TURKISH REPUBLIC ERA

Murat Emrah ULUKÜTÜK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT of CERAMIC ART**

September 2010

Advisor: Prof. Zehra ÇOBANLI

Since the discovery of human beings while ceramic fire as the most important aids to our face stands out. Sometimes people need purpose, sometimes for protection, and sometimes to express himself to the soil gave way and has cooked. In fact, in this process needs a full figurines and visual result has emerged. Communities need to beliefs in some periods of terra cotta statues were made and their various meanings. As of objectives in a similar if not the trinket, this statue or likeness they are in imitation of life as ta-date. As a result, the sculpture for figurines such as beliefs, human form or with or who live in that region have been affected by animal power symbols. Also in daily life as a ceremonial vessel used as a continuation of this tradition is also ritons. Ceramic forms so that communities did not remain indifferent to the social life with a different range of products within the ceramics figurines were included.

The purpose of this thesis investigated the kind of trinket, this land from the Republican Period trinket of the production is how to pass a stage, changes, effects and figurines in the world to how they look like, how they leave uncovered to help.

Key Words: Ceramic, Design, Bibelot.

ÖNSÖZ

Hem atölye çalışmalarım sırasında hem de tez çalışmam sırasında her türlü yardım ve desteğini gösteren, bilgi ve tecrübesi ile çalışmalarına yön veren, bilimsel çalışma zevkini aşılayan değerli danışman hocam Sayın Prof. Zehra ÇOBANLI'ya, kaynaklarla ilgili bilgilerinden faydalandığım arkadaşım Kamuran AK'a katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım sırasında teknik bilgileriyle büyük desteklerini gördüğüm kardeşim Ozan ULUKÜTÜK ve Afyon Meslek Yüksekokulu Müdürü Prof. İsmail AYDOĞUŞ' a teşekkür ederim.

Gönülden benimle olan aile büyüklerime, arkadaşlarıma, özellikle oğlum Batuhan ve eşim Sevgi ULUKÜTÜK'e, kaynak temininde yardımlarını esirgemeyen Haldun ÖZTÜRK' e ve öğrencim Ardahan ÖZER'e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİBLO TANIMI VE TARİHÇESİ

1. DÜNYADA BİBLO.....	3
-----------------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

ANADOLU'DA CUMHURİYET DÖNEMİ SONRASI BİBLO YAPILAN BÖLGELER

1. NEVŞEHİR/AVANOS.....	13
2. BİLECİK/KINIK	14
3. ÇANAKKALE.....	15
4. KÜTAHYA	16
5. İZMİR/MENEMEN.....	18
6. İSTANBUL/YILDIZ ÇİNİ PORSELEN FABRİKASI	20
6.1. YILDIZ ÇİNİ PORSELEN FABRİKASININ KURULUŞU	21
7. DENİZLİ/TAVAS	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİ BİBLO ÖRNEKLERİ VE BÖLGELERE GÖRE ÖRNEKLENDİRİLMESİ

1. NEVŞEHİR/AVANOS.....	25
1.1. ŞABAN USTA'NIN YERİ	26
1.2. PEHLİVAN SERAMİK.....	28
1.3. FERHAT'IN YERİ	29
1.4. SIR KÜPÜ.....	29
1.5. BİRCAN SERAMİK.....	30
1.6. CHEZ HAKAN	31
1.7. SÖNMEZ ÇÖMLEKÇİLİK.....	32

2. BİLECİK/KINIK	34
2.1. TERRA MOLA	34
3. ÇANAKKALE.....	38
3.1. ÖMER ZEKİ SERAMİK VE MERMER ATÖLYESİ.....	39
3.2. KEPENEK SERAMİK ATÖLYESİ	40
3.3. ZEKİ UZAR SERAMİK ATÖLYESİ	43
3.4. ERGÜNER AKYÜZ SERAMİK ATÖLYESİ	47
3.5. ABDÜLKADİR AKTAŞ SERAMİK ATÖLYESİ	48
3.6. ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ	48
4. KÜTAHYA	50
4.1. OSMANLI ÇİNİ	50
4.2. ÖZNUR SERAMİK	60
4.3. ÖREN ÇİNİ.....	61
4.4. MARMARA ÇİNİ	63
4.5. GÜRAL PORSELEN.....	64
4.6. CERAMIC HOUSE	67
4.7. FİRUZE ÇİNİ	69
5. İZMİR/MENEMEN.....	70
5.1. TOPRAĞIN ÖYKÜSÜ	70
6. İSTANBUL	74
6.1. YILDIZ ÇİNİ PORSELEN FABRİKASI	75
6.2. REFORM SANAT EVİ	79
7. DENİZLİ/TAVAS/MEDET	80
7.1. NECİP USTA’NIN ATÖLYESİ.....	80

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SERAMİK BİBLO İLE İLGİLİ KİŞİSEL TASARIMLAR

1. TASARIM AŞAMASI	85
2. KALIP AŞAMASI.....	86
3. DÖKÜM AŞAMASI	87
4. RÖTUŞ AŞAMASI	89
5. BİSKÜVİ PİŞİRİMİ	90
6. SIR AŞAMASI.....	91
7. SIRLI ÜRÜNLER.....	93
8. DEKORLU ÜRÜNLER.....	96
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	102

KAYNAK KİŞİLER.....	103
EKLER.....	104
SÖZLÜK	104

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1. 17.yy Çin porselen biblolarından örnek British Museum’da sergilenmektedir.....	4
Resim 2. 17.yy Çin porselen biblolarından örnekler, Londra’da sergilenmektedir.....	4
Resim 3. Amerikan Biblolarına örnekler.....	5
Resim 4. Amerikan Biblolarına örnekler.....	5
Resim 5. İngiliz Biblolarına örnekler	6
Resim 6. İngiliz Biblolarına örnekler	6
Resim 7. Alman Biblo örnekleri.....	7
Resim 8. Alman Biblo örnekleri, papağanlar ve köpek.....	7
Resim 9. Bristol Biblolarına örnek.....	8
Resim 10. Wedgewood Biblolarına örnek.....	8
Resim 11. Godden of Worthing Şirketine ait biblo örneklerinden.....	9
Resim 12. Günümüz Amerikan Biblolarına örnek	9
Resim 13. Finlandiya Arabia Biblolarına ait örnekler, zebra ve zürafa.	10
Resim 14. Finlandiya Arabia Biblolarına ait örnekler, zebra ve karga.	10
Resim 15. Hollanda Delft Bibloları, inek ve geleneksel Hollanda evleri.....	11
Resim 16. Hollanda Delft Bibloları, inek ve at.	11
Resim 17. Hollanda Delft Bibloları	11
Resim 18. Günümüz İskandinav Biblolarına örnekler, bufalo ve deve.....	12
Resim 19. Günümüz İskandinav Biblolarına örnekler, çocuk ve fok.....	12
Resim 20. Şaban Usta, Bereket tanrısı, 4 x 4 x 6 cm, Kırmızı çamur, 900 °C, Avanos/ Nevşehir.....	26
Resim 21. Şaban Usta, Mevleviler, 9 x 8 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine sür sil tekniği ile oksit uygulaması, 950- 1040 ° C, Avanos/ Nevşehir.....	27
Resim 22. Şaban Usta, Avanos Testili Mevlevi, 9 x 8 x 10 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.....	27
Resim 23. Şaban Usta, Biblo, 4 x 5 x 9 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.	28

Resim 24. Ferhat'ın Yeri, Biblo, 2 x 2 x 9 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.	29
Resim 25. Bircan Seramik, Köpek, 6 x 12 x 6 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.	30
Resim 26. Bircan Seramik, Biblo, 5 x 6 x 8 cm, Beyaz kil döküm yöntemi uygulaması, 1040 ° C, Avanos/ Nevşehir.	31
Resim 27. Sönmez Çömlekçilik, Kedi, 2 x 3 x 4 cm, Sır altı çini uygulaması, 1040 ° C, Avanos/ Nevşehir.	32
Resim 28. Sönmez Çömlekçilik, Kaplumbağa, 4 x 5 x 2 cm, Sır altı çini uygulaması, 1040 ° C, Avanos/ Nevşehir.	33
Resim 29. Sönmez Çömlekçilik, Ördek, 2 x 5 x 4 cm, Sır altı çini uygulaması, 1040 ° C, Avanos/ Nevşehir.	33
Resim 30. Terra Mola, Ayakkabı, 6 x 14 x 9 cm, Kırmızı çamur, 950-1000 ° C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.	35
Resim 31. Terra Mola, Köpek, 7 x 15 x 10 cm, Kırmızı çamur, 950-1000 ° C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.	36
Resim 32. Terra Mola, Horoz, 7 x 9 x 5 cm, Kırmızı çamur, 950-1000 ° C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.	36
Resim 33. Terra Mola, Truva Atı, 2 x 3 x 5 cm, Kırmızı çamur şeffaf sır uygulaması, 1000 ° C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.	37
Resim 34. Terra Mola, kurbağa, 4 x 5 x 8 cm, Kırmızı çamur üzerine oksitle sür sil uygulaması, 950-1000 ° C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.	37
Resim 35. Ömer Zeki Seramik Atölyesi, Hayvan formları , 3 x 9 x 11 cm, Kırmızı çamur sır akıtma tekniği uygulaması, 1040 ° C, Çanakkale.	39
Resim 36. Ömer Zeki Seramik Atölyesi, Hayvan formları , 3 x 9 x 11 cm, Kırmızı çamur sır akıtma tekniği uygulaması, 1040 ° C, Çanakkale.	40
Resim 37. Kepenek Atölye, Deniz Atı, 8 x 12 x 20 cm, Sır altı tekniği, 1040 ° C, Çanakkale.	41
Resim 38. Kepenek Atölye, Bereket sembolleri, 4 x 8 x 16 cm, kırmızı çamur bisküvi bünye üzerine bölgesel sır uygulaması, 1000 ° C, Çanakkale.	41
Resim 39. Kepenek Atölye, Baykuş, 7 x 7 x 12 cm, sır üstü altın yaldız uygulaması, 1000 ° C, altın yaldız 780 ° C, Çanakkale.	42

Resim 40. Kepenek Atölye, Yöresel at yorumları, 3 x 12 x 18 cm, sır üstü akıtma tekniği uygulaması, 1040 ⁰ C, Çanakkale.	42
Resim 41. Kepenek Atölye, salyangozlar, 3 x 4 x 9 cm, sır üstü altın yaldız uygulaması, 1000 ⁰ C, altın yaldız 780 ⁰ C, Çanakkale.	43
Resim 42. Kepenek Atölye, biblo çeşitleri, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	43
Resim 43. Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Balık, 3 x 7 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	44
Resim 44. Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Anıt, 4 x 6 x 11 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	45
Resim 45. Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Ütü, 5 x 7 x 8 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	45
Resim 46. Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Truva Atı, 3 x 6 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	46
Resim 47. Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Seyit Onbaşı, 2 x 5 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	46
Resim 48. Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Seyit Onbaşı, 2 x 5 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	47
Resim 49. Aynalı Çarşı, Devlet büyükleri ve geleneksel figürler, 2 x 3 x 7 cm, Kırmızı çamur üzerine boya uygulamaları, 1000 ⁰ C, Çanakkale.	49
Resim 50. Osmanlı Çini, Mevlevi, 6 x 10 x 15 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	51
Resim 51. Osmanlı Çini, Kedi, 6 x 14 x 16 cm, 6 x 24 x 8 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	52
Resim 52. Osmanlı Çini, Köpek, 5 x 10 x 9 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	52
Resim 53. Osmanlı Çini, Kedi, 6 x 16 x 19 cm, Sır üstü çini ve altın yaldız süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	53
Resim 54. Osmanlı Çini, Baykuş, 4 x 9 x 10 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	53
Resim 55. Osmanlı Çini, Kedi, 3 x 5 x 6 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	54

Resim 56. Osmanlı Çini, köpek, 3 x 5 x 6 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	54
Resim 57. Osmanlı Çini, Balık, 2 x 4 x 7 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	55
Resim 58. Osmanlı Çini, Baykuş, 2 x 6 x 4 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	55
Resim 59. Osmanlı Çini, Kuş, 2 x 6 x 4 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	56
Resim 60. Osmanlı Çini, Kaplumbağa, 3 x 2 x 5 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	56
Resim 61. Osmanlı Çini, Böcek, 3 x 3 x 5 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	57
Resim 62. Osmanlı Çini, Fil, 3 x 5 x 3 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	57
Resim 63. Osmanlı Çini, Ördek, 3 x 5 x 8 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	58
Resim 64. Osmanlı Çini, Kaz, 2 x 4 x 7 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	58
Resim 65. Osmanlı Çini, Kaplumbağa, 3 x 4 x 7 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	59
Resim 66. Osmanlı Çini, Ördek, 3 x 4 x 7 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	59
Resim 67. Öznur Seramik, Güvercin 4 x 11 x 20 cm, sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C,.	60
Resim 68. Öznur Seramik, Güvercin 4 x 10 x 18 cm, sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C Kütahya.	61
Resim 69. Ören Çini, Baykuş, 5 x 11 x 16 cm, Turkuaz seri çini, sır üstü 1000 ⁰ C, Kütahya.	62
Resim 70. Ören Çini, Balık, 8 x 11 x 16 cm, Turkuaz seri çini, sır üstü 1000 ⁰ C, Kütahya.	62
Resim 71. Marmara Çini, Mevleviler, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	63
Resim 72. Marmara Çini, Mevleviler, Sır altı çini süsleme 1000 ⁰ C, Kütahya.	64

Resim 73. Güral Porselen, tavuk, 2 x 5 x 6 cm, sır üstü altın yaldız 1200-830 ° C, Kütahya.	65
Resim 74. Güral Porselen, kuğu, 1 x 7 x 5 cm, sır üstü altın yaldız 1200-830 ° C, Kütahya.	65
Resim 75. Güral Porselen, kaz, 2 x 3 x 7cm, sır üstü altın yaldız 1200-830 ° C, Kütahya.	66
Resim 76. Güral Porselen, anne- çocuk, 3 x 5 x 5 cm, sır üstü altın yaldız 1200-830 ° C, Kütahya.	66
Resim 77. Ceramic House, güvercin, Kütahya.	67
Resim 78. Ceramic House, Kaplumbağa, Kütahya.	68
Resim 79. Ceramic House, Balık, Kütahya.	68
Resim 80. Ceramic House, Kuş, Kütahya.	68
Resim 81. Firuze Çini, Kaplumbağa, 3 x 4 x 7 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ° C, Kütahya.	69
Resim 82. Firuze Çini, Kaplumbağa, 2 x 3 x 7 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000 ° C, Kütahya.	69
Resim 83. Toprağın Öyküsü, Kuzu, 5 x 10 x 13 cm, Sır üstü boyama, 1040 °C, Menemen/ İzmir.	71
Resim 84. Toprağın Öyküsü, Kaplumbağa, 2 x 5 x 3 cm, Kırmızı çamur üzerine sür sil tekniği ile oksit uygulaması, 1000 °C, Menemen/ İzmir.	72
Resim 85. Toprağın Öyküsü, Biblo, 2 x 4 x 5 cm, Kırmızı çamur bünyeye sır uygulaması, 1040 °C, Menemen/ İzmir.	72
Resim 86. Toprağın Öyküsü, Kuş, 6 x 12 x 9 cm, Kırmızı çamur üzeri astar uygulaması, 1000 °C, Menemen/ İzmir.	73
Resim 87. Toprağın Öyküsü, Melek, 4 x 10 x 6 cm, Kırmızı çamur bünye üzerine şeffaf sır, 1040 °C, Menemen/ İzmir.	73
Resim 88. Toprağın Öyküsü, Kedi, 6 x 6 x 20 cm, Beyaz kil ile döküm yöntemi uygulaması, 1000 °C, Menemen/ İzmir.	74
Resim 89. Yıldız Çini Porselen, Geleneksel Osmanlı Devleti Dönemi bibloları, 4 x 4 x 12 cm, sır altı tekniği, 1040 °C, İstanbul.	74
Resim 90. Yıldız Çini Porselen, Geleneksel Osmanlı Devleti Dönemi bibloları, 4 x 4 x 12 cm, sır altı tekniği, 1040 °C, İstanbul.	77

Resim 91. Yıldız Çini Porselen, halk ozanları, 4 x 4 x 12 cm, sır altı tekniği, 1040 °C, İstanbul.	78
Resim 92. Yıldız Çini Porselen, Ulu önder Atatürk ve Türk askeri, 6 x 6 x 7, 4 x 4 x 12 cm, sır altı tekniği, 1040 °C, İstanbul.	78
Resim 93. Reform Sanat evi, biblo örnekleri, 8 x 8 x 12, 10 x 10 x 12 cm, sır altı desen uygulaması, transparan sır 1000 °C, İstanbul.	79
Resim 94. Necip Usta, keçi, 4 x 15 x 13 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.....	81
Resim 95. Necip Usta, balık, 3 x 14 x 12 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.....	81
Resim 96. Necip Usta, baykuş, 5 x 13 x 8 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.	82
Resim 97. Necip Usta, penguen, 4 x 8 x 14 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.	82
Resim 98. Necip Usta, güvercin, 4 x 14 x 8 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.	83
Resim 99. Necip Usta, güvercin, 4 x 14 x 8 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.	83
Resim 100. Necip Usta, geyik, 5 x 16 x 14 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.	84
Resim 101. Necip Usta, geyik, 5 x 16 x 14 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C Medet/ Tavas/ Denizli.	84
Resim 102. Balık modeli, kırmızı çamur tasarım aşaması.	86
Resim 103. Kalıp alma aşaması.....	87
Resim 104. Kalıpların tamamlanmış hallerinden örnekler.....	87
Resim 105. Kalıplara döküm aşaması	88
Resim 106. Kalıplardan çıkan ürünler.....	88
Resim 107. Rötuşlanmak için ayrılan ve rötuşlanan ürünler.....	89
Resim 108. Bisküvi pişirimi yapılmış ürünler.....	90
Resim 109. Sır denemesi yapılan plakalar.....	91
Resim 110. Daldırma yöntemi ile yapılan sırlama	92
Resim 111. Püskürtme yöntemi ile yapılan sırlama	92

Resim 112. Püskürtme yöntemi ile yapılan sırlama	93
Resim 113. Biblo balık, 5 x 18 x 9 cm, 1040 °C	93
Resim 114. Biblo balık, 3 x 17 x 5 cm, 1040 °C	94
Resim 115. Biblo balık, 4 x 18 x 6 cm, 1040 °C	94
Resim 116. Biblo balık, 5 x 25 x 11 cm, 1040 °C	95
Resim 117. Biblo balık, 3 x 14 x 6 cm, 1040 °C	95
Resim 118. Biblo balık, 5 x 17 x 7 cm, el dekoru, 1000 °C	96
Resim 119. Biblo balık, 3 x 14 x 6 cm, file baskı, 1000 °C	96
Resim 120. Biblo balık, 4 x 16 x 9 cm, yüzey çatlatma, 1000 °C	97
Resim 121. Biblo balık, 3 x 12 x 5 cm, iki renkli dekor, 1040 °C.....	97
Resim 122. Biblo balık, 4 x 18 x 6 cm, çıkartma tekniği, 1040 °C	98
Resim 123. Biblo balıkların düzenlemeleri, 1000- 1040 °C.....	99

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

BİBLO TANIMI VE TARİHÇESİ

Biblo, Meydan Larousse'ta "Masa, raf, etajer v.b. üzerine konulan vazo, heykel gibi zarif, küçük süs eşyası" olarak Türkçe Sözlük' de ise "çeşitli maddelerden yapılan heykel, vazo gibi zarif küçük süs eşyası" olarak tanımlanmıştır.

Türk Ansiklopedisinde ise; " maddi değeri az olan, sanatlıca işlenmiş küçük plastik süs eşyası, tek veya seri halinde yapılan küçük heykelcik" olarak tanımlanmaktadır.

Her çağın heykel sanatında taş, ağaç, fildişi, maden, cam, seramik v.b. çok çeşitli malzeme ile işlenmiş biblolarla karşılaşmaktadır. İlk örneklerinde mezar ve tapınaklara sunak olarak konan tanrı heykelcikleri ile hediyelik süs eşyası olarak çıplak veya giyimli genç kadın ve her türlü hayvan figürleri yapılmıştır.

Genel olarak taş (çoğu zaman mermer), ağaç, fildişi ve benzeri sert malzemelerden yontarak tek eser halinde şekillendirilen biblo örneklerine bütün tarih boyunca rastlanmaktadır. Metal biblolar kil, balmumu ve plastilin gibi el ile şekillendirmeye elverişli malzemeden hazırlanan modeller ince kuma gömülerek eritilmiş madenden çoğaltılırlar. Bibloların tunç, pirinç ve gümüş olanları da vardır.

Tek veya çok parçalı alçı veya pişmiş kilden yapılan gözenekli kalıplara, yaşı yada sulandırılmış (boza kıvamında) kilin sıvanarak preslenmesi veya döküm yolu ile şekillendirildikten sonra, bazı yerleri ayrıca düzeltilerek kurutulup özel fırınlarda pişirilmekle sertleştirilen biblolar pişmiş toprak (terrakotta), çini veya seramik biblolara heykelcik denir. Bu şekilde çoğaltılarak yapılan sırsız veya sırlı seramik biblonun Yakın ve Uzak Doğuda çok eski çağlardan beri işlendiğini gösteren örnekleri ile karşılaşmaktadır.

Yakın zamana kadar "Kapadokya eserleri" diye anılan, son defa Kayseri-Kültepe kazısında, kırmızı çömlekçi kili ile üzerleri hafifçe sarımsak beyaz astarlı, siyah ve koyu kırmızı desenlerle işlenmiş, iyi bir işçilik ve ileri bir sanat anlayışıyla seri halinde yapılmış olan Eski Hitit devrine ait riton (ryton) şeklinde birçok hayvan figürleri ile karşılaşılır (Türk Ansiklopedisi, 1.c., 1953 s).

Klasik Çağ eseri olarak üzerleri ince süzölmüş kalkerli kil ile astarlanan ve bazı yerleri hafif renklendirilen, hatta altın yaldız ile işlenen pişmiş toprak biblolar ilk önce İtalya’da Tanagra civarındaki mezarlarda rastlandığı için “Tanagra figürü” denir. Yine aynı çağ (M.Ö, 5-4 yy) eseri olarak aynı teknik ile işlenmiş, Kuzeybatı Anadolu kıyısında Myrina ‘da bulunduğı için “Myrina figürü” diye anılan toprak heykelcikler, sanat ve işçilik bakımından aynı değeri taşıyan biblo örnekleridir. (Türk Ansiklopedisi, 1.c., 1953 s)

Çok üstün bir ustalıkla her türlü sert malzemeden biblolar meydana getiren eski Mısırlılar, silisli akçini bünye üzerine bakır oksitle renklendirilmiş alkalili sır uygulayarak malahit ve lapislazuli gibi taş taklidi firuze renkli çini biblolar üretmişlerdir.

Sırlı seramik biblolar, milattan önce Uzak Doğuda gelişerek sanat ve işçilik bakımından Batıdaki örneklerine büyük oranla üstünlük sağlamışlardır. Bakır oksitle redüksiyona uğratarak pişirilen çin kırmızısı sır ve krom oksitle hafif grimsi yeşil renkli, jad taşı taklidi seladon sert çini ile işlenen çok renkli çin biblolarına rastlanır. Çin’de porselen yapımının tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber M.S VII. yüzyıl buluntuları arasında porselen işlerine rastlanır. Ming Devrinde (XIV. Yüzyıl) büyük bir gelişme gösteren porselen biblolar XV. ve XVI. yüzyıllarda en olgun örneklerini vermiştir. (Türk Ansiklopedisi, 1.c., 1953 s)

Alman kimyacılarđan Böttger’in XVIII. yüzyıl başlarında Saksonya başkenti Dresden’de porselen üretmeyi başarması ve bu sırrın çok kısa bir zamanda bütün Avrupa’ya yayılması ile, barok ve rokoko üslubunda biblo yapımı, batı ölkelerinde büyük bir seramik ve porselen endüstrinin meydana gelmesine sebep olmuştur.

İslam Topluluğı içindeki bütün kültürlerin sanatlarında biblo yapımı, kaba softa (yobaz) anlayışının manevi baskısına rağmen yer yer, farklı devirlerde, maden ve seramikten hayvan şeklinde buhurdanlık, kap kacak tutamağı v.b. gibi kullanma eşyasının yapılmasına engel olamamıştır. Batı sanat anlayışına göre öğretim veren İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinin kuruluşu, Avrupa ile her türlü kültür temasının gün geçtikçe artması, Türkiye’de aydın, hatta orta halli birçok aile ocağında biblonun resimden daha çok rağbet gören bir sanat temsilcisi olmasına yol açmıştır. Bugün turistik eşya arasında biblolar her ölkenin gelenek, giyim ve sanat özelliklerinin

yayımı bakımından, üzerinde en çok durulan bir sanat koludur. Çağdaş sanat anlayışına uygun biblo yapımı, Türkiye ‘de de ele alınmış bir konudur.

1. DÜNYADA BİBLO

Dünya’da özellikle Avrupa’da sanayi devrimi sonrası birçok merkezde seramik atölyeleri ve fabrikaların kurulması ile biblo yapımı seramik sektörünün bir çeşitliliği olarak karşımıza çıkmıştır. Bunun sonucunda Avrupa’da birçok merkezde biblo yapımı seramik sektörü içerisinde önemli bir yere gelmiştir. Bu merkezlerdeki biblolar genellikle porselen olarak üretilmiştir.

Üretilen biblolara örnek teşkil eden en önemli merkezlerin başında; Uzakdoğu’da Çin, Avrupa’da Almanya, İtalya, Hollanda, İskandinav ülkeleri ve Amerika kıtasında da Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir.

Uzakdoğu ve Çin’deki bibloların konularında genellikle tanrılar, geleneksel insan figürleri, kısaca günlük yaşam konu edilmiştir (Resim 1-2). Amerikan biblolarında ise hayvan formları, günlük yaşam ve av sahneleri biblo formlarına yansıtılmıştır. (resim 3-4). İngiliz ve Alman bibloları genel olarak incelendiğinde yine Amerikan biblolarındaki gibi günlük yaşamdan esintiler, zafer kahramanları, evcil hayvan (kuş, kedi, köpek gibi) figürler görülmektedir (Resim 5-6-7-8-9).

Kuzey Avrupalılar tasarım endişesini en çok yaşayan toplumdur. Bu nedenle özellikle Fin biblolarında yeni tasarımlar, hayvan figürlerinin yorumlandığı yeniden tasarlandığı biçimler görülmüştür (Resim 13-14-18-19). Hollanda Delft biblolarında ise günlük yaşamda önemli olan ve ekonomilerinde önemi olan hayvanlar (inek), oyuncaklar ve geleneksel mimarilerine ait ev biblolarına rastlanmaktadır (Resim 15-16-17).



Resim 1: 17.yy Çin porselen biblolarından örnek British Museum'da sergilenmektedir.

Kaynak: Thames & Hudson, 150



Resim 2: 17.yy Çin porselen biblolarından örnekler, Londra'da sergilenmektedir.

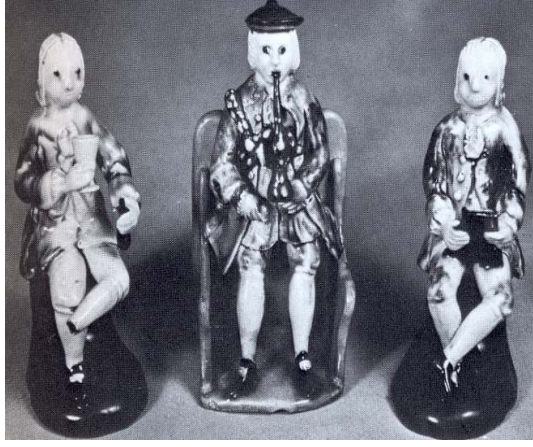
Kaynak: Thames & Hudson, 171



Resim 3: Amerikan Biblolarına örnekler
Kaynak: Thames & Hudson, 43-220



Resim 4: Amerikan Biblolarına örnekler
Kaynak: Thames & Hudson, 252.



Resim 5: İngiliz Biblolarına örnekler
Kaynak: Thames & Hudson, 33-53



Resim 6: İngiliz Biblolarına örnekler
Kaynak: Thames & Hudson, 40-204



Resim 7: Alman Biblo örnekleri
Kaynak: Thames & Hudson, 131-89



Resim 8: Alman Biblo örnekleri, papağanlar ve köpek.
Kaynak: Thames & Hudson, 209-235.



Resim 9: Bristol Biblolarına örnek
Kaynak: Thames & Hudson, 129.



Resim 10: Wedgwood Biblolarına örnek
Kaynak: Thames & Hudson, 72.



Resim 11: Godden of Worthing Şirketine ait biblo örneklerinden
Kaynak: Thames & Hudson, 238.



Resim 12: Günümüz Amerikan Biblolarına örnek



Resim 13: Finlandiya Arabia Biblolarına ait örnekler, zebra ve zürafa.



Resim 14: Finlandiya Arabia Biblolarına ait örnekler, zebra ve karga.



Resim 15: Hollanda Delft Bibloları, inek ve geleneksel Hollanda evleri.



Resim 16: Hollanda Delft Bibloları, inek ve at.



Resim 17: Hollanda Delft Bibloları



Resim 18: Günümüz İskandinav Biblolarına örnekler, bufalo ve deve.



Resim 19: Günümüz İskandinav Biblolarına örnekler, çocuk ve fok.

İKİNCİ BÖLÜM

ANADOLU'DA CUMHURİYET DÖNEMİ SONRASI BİBLO YAPILAN BÖLGELER

1. NEVŞEHİR/AVANOS

Nevşehir İç Anadolu Bölgesi'nde bir ilimiz olup, Avanos'ta Nevşehir'e bağlı bir ilçedir. İlçe merkezi, il merkezinin 17 km. kuzey doğusunda yer alır. İlçenin kuzeyinde Kozaklı, güneyinde merkez ilçe ve Ürgüp, batısında Hacıbektaş ve Gülşehir ilçeleri, doğusunda Yozgat ve Kayseri illeri bulunmaktadır. Yüzölçümü 1.045 m² dir (Ana Britannica, 2.c.,573 s).

Avanos'un bilinen en eski tarihinin Tunç ve Demir çağlarına uzandığı Topaklı Höyüğü'nde 1967'de İtalyanların başlattığı ve günümüzde de devam eden kazılarda ele geçen buluntulardan öğrenmekteyiz (Büyük Larousse, 2.c.,1030.s).

Fransız araştırmacılar Avanos'un ilçe merkezinin hemen güney batısında yer alan ve ilçenin her yerinden rahatlıkla görülebilen, 300m genişliğinde, 30m yüksekliğinde masa şeklindeki tepenin üstüne, koni biçiminde yükselen tümülüsün Kapadokya Krallığına ait bir mezar olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Avanos, Selçuklular Döneminde Nevşehir kazasına bağlı bir köy idi. Adı ise Evenüz olarak söyleniyordu (Nevşehir İl Yıllığı 1973, 6–7. s.).

Son olarak Karamanoğlu Beyliği'ne bağlı olan bu yöre, Fatih Sultan Mehmed'in M.S. 1466 seferinde Karamanoğlu Beyliği'ni tamamen ortadan kaldırmasıyla, Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Osmanlı Devrinde uzun yıllar bir köy olan Avanos, M.S. 1838 yılında Nevşehir'e, M.S. 1853 ' te Ürgüp kazasına bağlanmış, M.S. 1870 yılında Ankara Vilayeti Kırşehir Sancağı'na bağlı bir kaza haline gelmiştir. M.S. 1878 den sonra bilinmeyen bir nedenle tekrar köy olmuş, daha sonra Gülşehir ilçe merkezi olunca buraya bağlanmıştır. 1888 yılında Avanos yeniden kaza merkezi olmuştur.

Önceleri Niğde iline bağlı bir ilçe olan Nevşehir 1954 yılında il haline getirilince aynı kanunla Kırşehir ve Avanos da kaza olarak Nevşehir'e bağlanmıştır. Daha sonra Kırşehir il olmuştur.

Avanos'ta halkın temel geçim kaynağı el sanatları, ticaret ve turizmdir. El

sanatlarının da başında çanak- çömlek yapımı ve halıcılık gelir. Civarındaki zengin oniks yatakları bulunan yörede, oniks işlemeciliği de oldukça yaygınlaşmıştır.

İlçede 300 kadar seramik atölyesi olduğu sanılmaktadır. Geçmiş eski çağlara uzandığı sanılan bu el sanatlarının, bu bölgede en çok Avanos'ta geliştiği görülmektedir. Çanak- çömlek yapımı, son yıllarda çeşitli sebeplerden dolayı önemini yitirmiş olup daha çok turistik amaçlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Erkekler çoğunlukla çanak- çömlek yapımı ile uğraşırken, kadınlar her evin halı atölyesi olarak kullanılan bir odasında halı dokuma ile meşgul olurlar.

Ayrıca ilçede, bağcılık da önemli uğraşlardan birini teşkil eder. Avanos'ta elde edilen üzümler, ilçede kurulmuş olan biri şarap, diğeri meyve suyu üreten iki fabrikada işlenerek piyasaya sevk edilirler.

Avanos'un tuğla ve kiremit yapımına elverişli toprak ve madenlere sahip olması, ilçe batısındaki ırmak kıyısında sıralanan tuğla fabrikalarının kurulmasına ve bir kısım halkın bu işle uğraşmasına vesile olmuştur (Nevşehir İl Yıllığı 1973, 6–7. s.).

2. BİLECİK/KINIK

Kınık Köyü, Bilecik İlinin Pazaryeri ilçesine bağlıdır. Pazaryeri ilçesine 7 km, Bilecik iline 35 km uzaktadır. Kınık Köyünde çömlekçilik, 1887 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Şakir Usta ile başlamaktadır. Salimoğlu çömlekçi Şakir Usta ilk olarak İnegöl'e yerleşmiş, ancak burada çömlek yapımına uygun toprak bulamayınca Kınık Köyüne göç etmiştir. Kınık Köyünde iki oğlu ile çömlekçilik yapmaya başlayan Şakir Usta, 1932 yılında vefat edince oğullarından Mehmet, çömlekçiliği devam ettirmiştir. Bu aile nedeniyle de köylüler bu işi kendilerine uğraş edinmişlerdir. 1972-1977 yılları arasında Profesör Güngör Güner' in yaptığı araştırmada köyde odunlu fırın sayısı 40 kadar tespit edilmiştir. Profesör Zehra Çobanlı' nın 1993 yılında yaptığı araştırmaya göre ise o dönemde 167 hanelik köyde 76 ocak bulunmaktaydı. Bu ocakların (atölye) bir kısmı depo olarak kullanılmakla beraber 53 tanesi çalışmaktaydı. Fakat o dönemde sürekli çalışan 20 atölye vardı. Bugün ise köyde 23 odunlu, 11 gazlı, 2 elektrikli fırın mevcuttur (Çobanlı, Z., 2007).

Kınık Köyünün kuzeyinde 1,5 km mesafede Sarıbayır ‘Balıklı’ mevkiinde ‘kırmızı toprak’ adıyla anılan, çömlekçilikte kullanılan kil hammadde olarak kullanılmaktadır.

Bu hammadde 24 saat su içinde dinlendirilir. Aktarma usulü ile homojenlik kazandırılır. İşlenmek üzere vals makinelerinden geçirilir, helezonlarda çekilir ve elle çalışacak duruma getirilir.

Aplik, vazo, anfora, saksı, küllük, güveç, şemsiyelik, büyük dekoratif vazolar, güveç, tava, saç, sürahi, ibrik, fincan, biblo v.s ürünler bu işlemeye hazır bünye ile yapılmaya başlanır. Şekillendirme bittikten sonra kurutulur ve pişirime hazırlanır.

Kurutulan ürünler önceleri odunlu fırınlarda pişirilirdi. Bugün ise elektrikli ve gazlı fırınlarda pişirilmektedir. Pişirim işlemi 800-850 °C’de yapılır. Kimi ürünlerde bünye yaşken astar akıtma yöntemi puar ve boynuz ile yapılmaktadır. Bu tür ürünler daha sonraki aşamada şeffaf sırla sırlanmakta ve 1000-1100 °C’de tekrar pişirilmektedir.

3. ÇANAKKALE

Marmara Bölgesinde olan Çanakkale, bölgenin güneybatısındadır. Tarihte seramikleri ile ün yapmıştır. Eski çağlarda adı Hellespontos ve Dardanelos olarak anılan, boğazın iki yakasında toprakla sahip olan Çanakkale, tarihinin ilk devirlerinden başlayarak sürekli iskan edilmiştir.

Bir dönem Hellespontos adıyla adlanmış ve Doğu Roma İmparatorluğunun sonuna dek bu ad kullanılmıştır. Ortaçağ İtalyan haritalarında Romania Boğazı adına rastlanır. Dardanelos, adının kaynağı ise Dardanların atası olan Dardanos’a dayanmaktadır. Çanakkale boğazının kuzeybatısında yer alan Gelibolu yarımadası eskiden adı Hersonesos, Biga Yarımadasındaki toprakların adı ise Troas olarak bilinirdi. Troas adına Troia ve Troade gibi değişik biçimlerde ilk olarak Homeros’un İlyadasında rastlanır (Pepeyi,H.N, 1981).

Çanakkale ilinin Troas bölümünde (Biga Yarımadasında) ilk yerleşim yerleri Beşiktepe, Kumtepe, Dardanos ve Truvadır. Beşiktepe ve Kumtepe’ye yerleşimin M.Ö. 7000 yıllarında, Dardanosun M.Ö. 3650-3600 yılları arasında, Truva’nın ise

M.Ö. 3500 yıllarında kurulduğu tahmin edilmektedir.

Çanakkale toprakları üzerinde Truva ve Dardanostan başka Abydos, Assos, Sestos ve Gallipolis gibi önemli ilk çağ kentleri kurulmuş ve M.Ö. 2500 e kadar devam etmiştir.

Aka, Dor, Trak, Aiol, Frig ve Lidya egemenliklerinden sonra Troas, M.Ö. 6.yy da Perslerin eline geçti. Çanakkale yöresi bir süre Spartalılar, Atinalılar ve Persler arasında el değiştirdikten sonra M.Ö.4 yy. da Büyük İskender'in egemenliğine geçti. Büyük İskender Pers Ordularını bu topraklar üzerinde eski adı Granikos olan Kocabaş yani Biga kıyısında yapılan savaşta yenilgiye uğrattı. Yöre Serevkos, Pontos ve Roma egemenliğinden sonra Bizans yönetimi döneminde, M.Ö. 5. yy. Hunların, 8.yy da ise Arapların egemenliği altına girmiştir. Bir süre daha Haçlıların ve Venediklilerin egemenliğinde kalan il toprakları 14. yy. başlarında Karesioğulları'nın aynı yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu eline geçmiştir. Bu arada Truva Savaşı Akaların bu bölgeye verdikleri önemin belirtisidir (Öymen,İ., 2005).

Özellikle 17. yy. sonlarından, 20.yy sonlarına kadar önemli bir seramik merkezi olan Çanakkale, üretilen at başlı testi gibi kendine özgü formları ile tanınmaktadır. Günümüzde üretilen seramikler ise, birçok bakımdan daha kalitesiz ve piyasaya yöneliktir. Ancak piyasaya yönelik üretim yapan atölyeler dışında Çanakkale üretimlerini yaşatmaya çalışan ve tamamen elle üretim yapan atölyeler de bulunmaktadır. 1914 yıllarında 40 atölyenin varlığı bilinen Çanakkale'de günümüzde şehir merkezinde 7, Eceabat' ta 4 olmak üzere sadece 11 adet seramik atölyesi tespit edilmiştir (Çobanlı, Z., 2007.).

4. KÜTAHYA

Kütahya, Ege Bölgesinin İç kısmında yer alır. Ege Bölgesinin bu bölümü, İç Anadolu Bölgesi ile asıl Ege bölümü arasında bir eşik durumundadır. İç Anadolu çanağından Ege ovasına yada Güney Marmara havzalarından İç Anadolu'ya geçişte, bu eşik aşılr. Eşiğin bariz karakteri, ortalama yükseltisi 1200 m. civarındaki yaylalardan ibaret oluşudur. Sahanın $\frac{3}{4}$ ünden fazlasını, 1000-1500 m. yükseltiiler arasındaki dalgalı düzlükler teşkil eder. Bu sebepten saha coğrafya dilinde Kütahya

Yaylaları diye anılır (B. Darkot, Kütahya yaylalarında yapılan coğrafi seyahate ait rapor, Coğrafi Araştırmalar 1, İstanbul 1938, s.53). Kütahya ve çevresinin iklimi Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgeleri arasında geçiş tipidir. Her üç bölgenin özelliklerini taşır.

Anadolu'nun eski şehirlerinden birisi olan Kütahya'nın kuruluş tarihini tespit etmek mümkün olmamaktadır. Ancak antik kaynaklar bu şehri Esop'un doğduğu memleket diye bildirirler ki, bu taktirde Kütahya'nın M.Ö. 6. yy.da mevcut olması gerekmektedir. Şehrin ismi eski kaynaklarda Kotiaecion, Kotiaion, Cotyaeium, Cotyaum ve Cotyaium şeklinde geçmektedir. Strabon, Frigya Epiktetos'un bir şehri olarak geçmekte ve şehrin adının Kotys'in şehri manasına gelen Kotaiaion olduğu belirtilmektedir. Birçok yolların kavşak noktasında ve bugünkü şehre hakim tepede kurulduğu kabul olunan Kotiaion'un ilk devirlerine ait hemen hiçbir arkeolojik eser kalmamıştır. Kütahya'da ilk siyasi hakimiyeti Frigler kurmuştur. Frigler'in hakimiyeti M.Ö.546 yılında Pers Kralı Kyros'un hemen bütün Anadolu ile birlikte Kütahya'yı da almasına kadar devam etmiştir. Persler uzun müddet Kütahya'yı ellerinde bulundurmuşlardır. M.Ö. 333 yılında Makedonya kralı Büyük İskender tarafından Perslerin elinden alınan Kütahya, bu büyük hükümdarın ölümünden sonra imparatorluğun parçalanması üzerine kumandanlarından Antigonos idaresine geçmiştir. M.Ö. 278'de Britanya Krallığının sınırlarına dahil edilen şehir sonraları Bergama Krallığı hakimiyetine geçmiştir. Bergama Kralı III. Attalos'un M.Ö. 133 yılında ölümüyle bütün ülkesi, bu arada Kütahya, Roma İmparatorluğu'na bağlanmıştır.

Kütahya, Romalılar zamanında Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Bölgenin en zengin şehri olan Kütahya bir müddet ihmale uğramıştır. Fakat çok geçmeden piskoposluk merkezi olmuştur. Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması üzerine Bizans İmparatorluğuna bağlı olan Kütahya'nın bu devirde önemi çok artmıştır. Bizanslılar şehre hakim ve kale inşasına elverişli sarp tepeye, burçlar ile hakim edilmiş ve iki kat sur içinde bir şato yapmıştır. Burası Germiyan oğulları ve Osmanlılar devrinde yapılan Kütahya Kalesinin esasını teşkil etmiştir. Malazgirt'te Sultan Alparslan'a mağlup olan Romanos Diogenes, tahtını geri almak için yaptığı mücadelede yenilip esir düşünce Kütahya'ya getirilmiş ve gözleri kör edilmiştir.

Malazgirt Zaferini takip eden yıllarda Anadolu'nun fethine girişen Türkler süratle batıya doğru ilerliyorlardı. Nitekim çok geçmeden Kutalmış oğlu Süleyman Şah, İznik merkez olmak üzere 1078 yılında Anadolu Selçuklu Devletini kurmuştu. Devletin kurulması ile fetihlere başlandı. Marmara ve Batı Anadolu bölgelerinde birçok şehir ve kaleler zapt edildi Muhtemelen aynı yıllarda, yani 1075-1078'de Kütahya Türklerin eline geçmiştir. Bu hususta kaynaklarda net bir bilgiye rastlanmamakla birlikte Kütahya çevresindeki şehir ve kasabaların aynı yıllarda fethedildiği dikkate alınacak olursa aynı tarihlerde Kütahya'nın da Türklerin eline geçtiği belirtilebilir. Süleyman Şah zamanında Kütahya, Anadolu Selçuklu Devletinin batı ucunu teşkil etmekteydi.

Kütahya I. Haçlı ordularının Anadolu'ya girmesine kadar Türklerin elinde kalmıştır. Haziran 1097 tarihinde Anadolu Selçuklu Devletinin merkezi olan İznik, Haçlıların, dolayısıyla Bizans'ın eline geçince I. Kılıç Arslan, diğer beyliklerden aldığı yardımla Haçlı ordusunu Eskişehir önlerinde karşılaştı. Bu savaş sonucu yenildi ve geri çekilmek zorunda kaldı. Sultan II. Kılıç Arslan, 1182 yılında Uluborlu ve Kütahya'yı zapt etti. Böylece şehir uzun zaman sonunda yine Türklerin eline geçmiş oldu. Milli mücadeleye kadar Türklerin ve beyliklerin elinde kalan Kütahya, bu yıllarda Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Düşman kuvvetlerinin Anadolu'ya ilerlemeleri üzerine Kütahya'dan da harekete geçilerek 20 Eylül 1919 tarihinde Kuvay-ı Milliye teşkilatı yapılan hazırlıklar hususunda halktan büyük maddi ve manevi destek görmüştür. Milli mücadele yıllarında da Kütahya'nın önemli yeri olmuştur (Kütahya 1982).

Kütahya, İznik Çiniciliği ile birlikte çinicilik sanatında önemli rol oynamıştır. Çok sayıda çini atölyesine sahip bölgede seramik ve porselen fabrikaları da önemli yer tutmaktadır.

5. İZMİR/MENEMEN

Menemen, Ege Bölgesinde İzmir İline bağlı bir ilçedir. Menemenin kuruluşu milattan öncelerine dayanmakla birlikte kesin bir tarihten söz edilememektedir. İlçenin M.Ö. 1000 yıllarında İyonlar'ın hudutlarını oluşturan Gediz (Hermos) nehrinin sol sahiline yakın olan bugünkü Yahşelli Köyü civarında kurulduğu

zannedilmektedir. M.Ö. 263- 241 yılları arasında da Asarlık Köyü yakınlarına nakledildiği, Anadolu Beylikleri zamanında da bugünkü yerlerine taşındığı bilinmektedir.

Uzun yıllar İyonların egemenliği altında kalan Menemen, daha sonra Frigyalıların egemenliği altına girmiştir. Bölge el değiştirmesine rağmen İyonlar bazı yerlerde egemenliklerini sürdürmüştür. Frigyalıların egemenliğini M.Ö 676- 546 yılları arasında Lidyalılar izlemişlerdir.

Son Lidya Kralı Krezüs'ün Pers Hükümdarı Kurus'a yenilmesiyle M.Ö 546 yılında Anadolu sahilleri dolayısıyla Menemen, Perslerin eline geçmiştir. M.Ö 334 yılına dek süren Pers istilasını Büyük İskender'in Anadolu'yu istilasını ile son bulmuştur. Makedonya Kralı Büyük İskender'in M.Ö 323 yılında ölümü üzerine zapt ettiği topraklar üzerinde, Helenizm Krallıkları diye adlandırılan Asya, Mısır ve Makedonya Krallıkları kurulmuştur. Asya Krallığı sınırları içinde kalan Batı Anadolu'da Büyük İskender'in kumandanlarından biri tarafından bugünkü Bergama ve yöresinde Bergama Krallığı kurulmuştur.

Bu sırada Menemen ve çevresi de Bergama Krallığını tanımıştır. M.Ö. 64 yılında Asya Krallığı Romalılar tarafından ortadan kaldırılınca kasaba Romalıların egemenliği altına girmiştir. Daha sonra Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesi ile M.S. 395'de Doğu Roma İmparatorluğunun (Bizans) payına düşmüştür. Anadolu'da Malazgirt zaferi ile başlayan Selçuklu egemenliği kısa sürede Menemen'i içine almıştır (1084). Ancak hacı seferine rastlayan bu dönemde Menemen'in birkaç kez el değiştirdiği görülmüştür.

Anadolu Selçukluları'nın son zamanlarında bağımsızlıklarını ilan eden Germiyanogulları'nın yardımı ile Manisa ve çevresini ele geçiren Saruhan Bey 1300 yıllarında Saruhan Beyliğini kurdu. 1313 yılında Saruhan Bey Menemen ve Foça yörelerini de egemenliği altına almış ve sınırlarını genişletmiştir.

Anadolu'da Osmanlı Beyliğinin kurulması sırasında Saruhan Beyliğini ortadan kaldıran Yıldırım Beyazıt Menemen'i de Osmanlı Beyliği sınırları içine dahil etmiştir. Yıldırım Beyazıt 1342 yılında Ankara Savaşında Timurlenk'e yenilince Timur Anadolu Beyliklerine bağımsızlıklarını geri vermiştir. Bu sırada Saruhan Beyliği de eski toprakları üzerinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Osmanlı tahtında hüküm süren Fetret Devri denilen döneme Çelebi Mehmet, diğer kardeşlerini

yenerek son vermiş ve yeniden Anadolu Birliğini kurma çabalarına girişmiştir. Çelebi Mehmet Saruhan Beyini öldürterek bir asırdan beri devam eden Saruhan Beyliğine son vermiştir.

Menemen ve çevresi yeniden Osmanlı egemenliğine geçmiştir. 1425 yılında 2. Murat, Menemen'i kesin olarak Osmanlılara bağlamıştır. 1850 yılında eyalet merkezinin Aydın'dan İzmir'e alınmasıyla Menemen'de Manisa'dan ayrılıp İzmir'e bağlanmıştır.

479 yıl Osmanlı idaresinde kalan Menemen, İzmir'in işgalini takip eden 17-18 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlılar tarafında işgal edilmiştir. Üç yıldan fazla süren işgal sırasında Menemen çok kötü günler yaşamıştır. Bu arada Kaymakam Kemal Bey'de şehit edilmiştir. İşgale rağmen Menemenliler hiçbir zaman Yunan buyruğu altına girmemiş, zaman zaman dağlara çıkarak Yunan askeri birliklerine baskınlar yaparak zayıat verdirmişlerdir.

Menemen, Kurtuluş Savaşı sonrasında zafer kazanan Türk Ordusu'nun 9 Eylül 1922'de şehre girmesiyle tekrar bağımsızlığına kavuşmuştur. 9 Eylül günü Menemen'in en mutlu günü olarak kabul edilmiştir (Ege'nin İncisi İzmir., 2004., İzmir Valiliği).

Menemen'de bugün 8 tane seramik atölyesi bulunmakta, bu atölyelerin bir tanesinde biblo yapıldığı görülmektedir. Daha ileride bu atölyeye ayrıntılı olarak değinilecektir.

6. İSTANBUL/YILDIZ ÇİNİ PORSELEN FABRİKASI

Porselen ilk olarak Çinliler tarafından bulunmuş ve yüzyıllardan beri de geleneksel bir "Saray Sanatı" olarak yaşatılmış ve sürdürülmüştür. "Porcellena" denilen parlak, beyaz ve yarı saydam deniz kabuğuyla olan benzerliğinden dolayı topraktan yapılan bu ince, beyaz ürüne Porselen denilmiştir. Çin'de çok eskiden beri bu iş için Çin çamuru (kaolen) ve çin taşı (petunse) kullanılmakta ve yüksek ısıda pişirilerek sert, ince ve ışık geçirgen özelliklerde porselen elde edilmekteydi. Çin'de üretilen bu porselenlerin Avrupa'ya ilk defa 1295 yıllarında Marco Polo tarafından getirildiği tahmin edilmektedir. Çin Porseleni ile tanışan Avrupa'da sarayların, imparatorların, kralların ve prenslerin en değerli eşyaları arasında Çin Porselenleri

yer almıştır. 15. yüzyılda Çin Porselenleri İtalyan tüccarlar vasıtasıyla Akdeniz civarındaki ülkelere yayılır. Bu ilgi çekici, pahalı ürünün Avrupa’da yapılması için çalışmalar başlar. Saray ve zenginlerin koruması ve parasal desteği altında porselenin sırrının çözülmesi çalışmaları yıllarca sürer. Nihayet 10 yıl süren çalışmalar sonucunda 1575 yıllarında Floransa’da doğu porseleni tekniği ile porselen üretimi gerçekleştirilir, bu arada da Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde kaliteli porselen imal ve geliştirme çalışmaları devam eder.

Avrupa’da bu gelişmeler olurken Anadolu’da çini ve seramik sanatı çok eskiden beri bilinmekte ve daha çok ev ve el sanatları niteliğinde bölgesel çalışmalarla sürdürülmekte idi. 15. yüzyılın ikinci yarısı ve 17. yüzyılın başlarında Anadolu’da diğer çinicilik merkezlerinden daha değişik ve özel ürünler veren ünlü İznik Çini ve seramik sanatıyla karşılaşılır. 16.yüzyılın İkinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu en parlak dönemini yaşamaktadır. Bu dönemde yapılan özenli ve büyük mimari yapıları İznik’te üretilen çiniler süslemiştir. Duraklama dönemi ile gerileyen İznik çiniciliği yok olmaya yüz tutarken Kütahya çiniciliği parlamaya başlamıştır. Yine bu tarihlerde İstanbul’un çeşitli semtlerinde porselen üretimi yapılan küçük tezgâhlar mevcut ise de Avrupa’dan gelen porselenler karşısında bu ustaların yaptığı porselenlerin çok fazla ilgi görme şansı olmamıştır (Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası Envanteri).

6.1. YILDIZ ÇİNİ PORSELEN FABRİKASININ KURULUŞU

Sultan Mecit ve Sultan Abdülaziz dönemlerinde pek çok Avrupa porseleni yanında, özellikle Sevres ürünü porselenler de Türkiye’ye getirilmiştir. Türk geleneğine uygun olarak hazırlanan bu porselenler saray içinde beğeni ile kullanılmış ve itina ile muhafaza edilmiştir. Dışarıdan ithal edilen porselenlerin pahalıya mal oluşu sebebiyle sarayın porselen ihtiyacının karşılanması, Anadolu’da sönmeye yüz tutmuş geleneksel çini ve seramik sanatının canlandırılması ve batıya açılma döneminin yaşanılmasına istinaden batıdan teknik yardım alınabilme imkanı ile İstanbul’da bir porselen fabrikası kurulması fikri doğmuştur. Esasen o dönemde Avrupa’da çoğu kralların ve imparatorların kendilerine bağlı, saray için üretim yapan porselen fabrikaları mevcuttu. Sultan II. Abdülhamit’in el sanatlarına olan

düşkünüğü ve ilgisi yanında o günlerin Türkiyesinde genel olarak uygulanmak istenilen sanayileşme düşüncesi ve bu sanayileşmede öncü kuruluşların saray tarafından korunması gerekliliği de bu kararın alınmasında etkili olmuştur. Bu fikir hemen hayata geçirilir ve Yıldız Sarayı'nın dış bahçesinde Yıldız Çini Fabrikası kurulur. Orijinal yapısı Abdülhamit'in mimarlarından Raimondo d'Aranco tarafından gerçekleştirilen fabrika Dat isimli bir Fransız yönetiminde 1892 yılında üretime başlar. 1894 yılında depremde yıkılırsa da gerekli onarımlar yapılarak yeniden üretime geçilir. O dönemde fabrika için gerekli ustalar ve kalifiye personel yanında hammadde ve kalıplar da Fransa'dan getirilir. Bir yandan da Türk personel yetiştirilmeye çalışılır. Bahriyede öğrenci olan Halit Naci, padişahın özel emriyle Sanayi-i Nefise mektebinin resim bölümüne devam eder, daha sonra Yıldız Fabrikası için yetiştirilmek üzere Sevres Fabrikasına gönderilir ve dönüşte baş ressamlığa tayin edilir. Fabrikanın ilk yaratıcı kadroları; Fransızlar yanındaki askerler, ressamlar, paşalar, Enderunlular ve bu meraklı kişilerdir. Resim eğitiminin 18. yüzyılın sonlarında ilgili eğitim kurumlarına girmeye başlaması 1795 yılında Mühendishane-i Berri-i Humayunda resim derslerinin başlatılması ve öncelikle ilgili diğer asker mekteplerinin yayılması nedeniyle ilk yaratıcı kadrolar arasında askerler çoğunluktadır. Paşaların, atölyede yaldızlı üniformalar asarak canla başla fırça sallamaları hiç yadırganmayan bir olaydı. Önceleri sadece manzara resimleri yapılan asker mekteplerine figür sokulmamıştı. Figürler, özellikle porselenler üzerindeki kadın resimleri yabancı ressamlar tarafından yapılmıştır. Fabrikanın kuruluşundan dokuz sene önce açılan Sanayi-i Nefise mektebinde yetişen sanatçılar da bu fabrikanın ilk yaratıcı kadroları arasında yer almışlardır. Yıldız Fabrikası'nda o dönemde çalışanların yaptıkları porselenler, üzerine attıkları imzalardan tanınmaktadır. Bugün müze ve özel koleksiyonlarda yer alan ilk porselenler; üzeri resimli olan çeşitli boylarda vazolar, padişah portreleri bulunan fincan takımları ve çeşitli duvar tabaklarıdır. Bu tabaklar ve diğer porselenler üzerine genellikle İstanbul'daki saraylar ve köşkler işlenmiştir. Fabrika 1908'e kadar düzenli olarak çalışır. Bu arada porselenin temel hammaddesinin Fransa'dan getirilmesi vs. ürün maliyetini artırmaktadır. Dışarıdan alınan porselenin daha ucuza gelmesi ve çeşitli maddi zorluklarla birlikte Abdülhamit'in tahttan indirilmesine müteakip 1909'da üretim durur. 1911'de yeniden açılır ve ilk defa yerli hammadde kullanılmaya

başlanır. Bu dönemde ancak lüks porselenlerin arkasına vurulan ay-yıldız, tarih ve yapıldığı yılın son iki sayısı ile birlikte “yerli toprak” yazısı da pek çok örneğin arkasına vurulur. 1914 ‘de I. Dünya Savaşı’nın patlak vermesi ile fabrika yeniden kapanır ise de savaş yıllarında telgraf ve telefon izolatörlerinin dışarıdan teminindeki güçlük nedeniyle içeriden temini için fabrika yeniden çalıştırılır. 1920’de tekrar kapanır. Uzun süre atıl kalan fabrikanın 1957’de yeniden çalıştırılması düşünülür. Alman firmalarıyla yenilenme anlaşması yapılır ve Sümerbank’a bağlı olarak 1962 yılında çalışmaya başlar. Fabrikanın ismi “Yıldız Porselen Sanayi Müessesesi” olarak değiştirilir. Yıldız Fabrikasının Sümerbank’a bağlanması ile köklü ve seçkin bir geçmişi olan bu sanat kolu yeniden işler hale getirilmiş, diğer taraftan Bozüyük ve Yarımca fabrikaları için gerekli teknik personel burada yetiştirilmiştir. Bu arada fabrikanın üretim felsefesinde, ilk kuruluşunda yerleşen “el üretimi” anlayışına devam yanında, geleneksel Türk el süsleme sanatını yaşatıp, zenginleştirmek, bu kültürü geçmişten geleceğe taşıyarak nesiller boyu sürdürmek amacıyla yapılanlardan da ilham alarak zamanımızın sanat esprisine uygun Türk motiflerini ihtiva eden porselen eşya üretimi de yer almıştır. Bu anlayışla uzun yıllar Sümerbank’a bağlı olarak çalıştırılan fabrikanın ismine 1976’dan itibaren ‘çini’ kelimesi ilave edilerek “Sümerbank Yıldız Çini ve Porselen Sanayi Müessesesi” adı verilir. 1 Eylül 1994’den bu yana T.B.M.M Vakıf Başkanlığı’na bağlı olarak el dekorlu porselen, teknik dekorlu porselen, beyaz biblo ve çini üretimi ile faaliyetine devam etmektedir.

1892 yılından bu yana, tarihin ilgi çekici olaylarına tanık olan, yıllar içinde zig zaglar çizerek hem yönetim hem teknolojisi ile birçok değişiklikler geçiren; Türk çini ve porselen sanatının yakın tarihteki gelişimine önemli katkılarda bulunan bu fabrika, ülkemizdeki en eski porselen fabrikası olma özelliğini koruyarak geleneksel Türk sanat ve kültürünü yaşatmaya devam etmektedir (Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası Envanteri).

7. DENİZLİ/TAVAS

Denizli Ege Bölgesinde bir il olup, Tavas ise ile bağlı bir ilçedir. Doğusunda Acıpayam, batısında Karacasu, kuzeyinde Denizli merkez ve Babadağ, güneyinde

Kale ile çevrilidir. Yüzölçümü 1.691 km² dir. Kızılca, Tavas ve Barza ovalarının etrafı dağlarla çevrili olup, rakım 950 m. dir. İlçenin Denizli'ye uzaklığı 45 km dir. Kuzeyinde Honaz ve Babadağ, güneyinde Bozdağ, doğusunda Serinhisar, batısında Avdan dağı ile çevrilidir. Bazı köylerinde rakım 1300 m ye kadar çıkmaktadır.

İlçe, İç Anadolu ve göller bölgesi iklimine benzer özellikler göstermektedir. Bu nedenle kışlar soğuk ve yağışlı, yazlar sıcak ve kuraktır. Yıllık ısı farkı çok fazla olmakla birlikte yağışlar İç Anadolu iklimine göre fazladır. 1997 nüfus sayımına göre; merkez ilçe nüfusu 12.403, kasaba ve köylerin nüfusu 49.629 dur.

Tavas tarihi bakımından eski ve önemli bir yerleşim merkezidir. İlçenin Vakıf, Medet, Yorga köyleri ile Kızılcabölük ve Kızılca kasabalarında Roma ve Bizans dönemine ait tarihi eserlere rastlanmaktadır. Medet köyü Roma medeniyetinde "Heraclies" olarak, bazı kaynaklarda ise "Apollonia Salbace" olarak bilinmektedir. Burada M.Ö I. yüzyıla ait bronz paralar bulunmuştur. Adrianus ve Anonius dönemlerine ait olan paraların bir yüzünde Zeus ve Apollon tanrılarının başları, diğer yüzeylerinde ise Amazon, kartal ve lir resimleri bulunmaktadır. M.Ö. I. yüzyıla ait buluntu paralarda Artemis'in baş resmi görülmektedir.

Romalılara ait su kanallarının Vakıf köyündeki eski antik kente su getirmek için kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Kızılca kasabasında Sebatopolis olarak bilinen antik döneme ait kent ve höyük bulunmaktadır. İlçedeki yerleşim Romalılardan daha eskiye dayanmaktadır. İlçe çevresine Türkler' in yerleşmesi 1280- 1290 yıllarında olmuştur. Selçukluların zayıflayıp yıkılması ile 1300'lü yıllarda Tavas Beyliğini İlyas Bey'in yürüttüğü ve Mevlevi tarikatından olduğu bilinmektedir.

Tavas Beyliği Germiyan, Aydın, Hamit ve Menteşoğulları Beyliği arasında tampon bir bölge olarak kurulmuştur. Denizli'nin Germiyanogulları'na geçişi ile Tavas Beyliği 1365 tarihinde Menteşe Beyliğine bağlanmıştır. Beylik önceleri Horasanlı köyüne sonrada Hırka köyüne yerleşmiştir (Türkiye'nin Parlayan Yıldızı Denizli. Denizli Valiliği 1998).

Denizli Tavas'ta, Medet Köyünde çömlekçilik bir aile tarafında sürdürülmekte, kendisine son Hititli lakabını uygun gören Necip Usta bu geleneği sürdürmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİ BIBLO ÖRNEKLERİ VE BÖLGELERE GÖRE ÖRNEKLENDİRİLMESİ

Türkiye bazı seramik merkezlerinde seramik biblolar üretildiği yapılan araştırmalar sonucunda belirlenmiştir.

Bu merkezlerde üretilen bibloların, özelliklerine göre porselen, kırmızı bünye, şamotlu kil, döküm kilinden (stoneware-earthenware) yapıldıkları belirlenmiştir. Ayrıca bazıları sır altı yada sır üstü dekor yöntemi ile bezenmiştir. Altın yaldız ve platin yapılan bezemelere de rastlanmaktadır.

Aşağıdaki bölümde atölyeler bölgelere göre anlatılmış, üretimler hakkında bilgi verilmiştir.

1. NEVŞEHİR/AVANOS

Avanos, Nevşehir’in kuzeyinde olup Kapadokya bölgesinin en iyi turizm merkezlerinden birisidir. Toprağın şekillendirilerek kap kacağa dönüştürüldüğü ve sanat olduğu merkezlerden birisidir. Çok sayıda çanak çömlek atölyesi bulunan ilçede seramik yapım geleneği Hititlerden beri süre gelir. Kızılırmak’ın getirdiği kırmızı toprak ve milden elde edilen seramik çamuru, Avanoslu ustalar tarafından şekillendirilmektedir.

Yukarıda da belirttiği gibi hammadde gereksinimi ırmakların taşıdığı kırmızı çamurla elde edilmekte, dolayısıyla ürünlerin genelinde kırmızı bünye hakim olmaktadır.

Bölgede seramik üretimi babadan oğula bir gelenek ve ticari amaç ile birleşik şekilde devam eder. Hammadde, Kızılırmak nehrinin Zelve denen bölgede biriktirilmesi sonucu elde ediliyor. Zelve bölgesinden getirilen kırmızı çamur havuzlarda dinlendirildikten sonra su ve havasından arındırılmak için vakum ve filter preslerden geçiriliyor. Bazı atölyelerde ise daha ilkel yöntemlerle ayakla çiğneme yolu izleniyor ve bu şekilde çamur kullanıma hazır hale geliyor.

Şekillendirme genellikle dairesel formlar şeklindedir ve bu nedenle çömlekçi tornalarına sıkça rastlanmaktadır. Biblo yapımı ise bazı atölyelerde üretilmektedir.

Biblo yapımı Kütahya'yı anımsatan, oradan etkileşimin olduğu ürünlerin yanı sıra bisküvi pişirimi yapılmış yarı mamul örneklerdir. Kütahya etkili ürünler üzerinde çini işlemleri olmakla beraber bünye beyaz, diğerlerinde ise bünye yine kırmızıdır.

İşte bu atölyeler genel özelliklerine göre şöyle sıralanabilir:

1.1. ŞABAN USTA'NIN YERİ

Sahibi: Şaban ve Evren Topuz

Adres: İnönü Cad. PTT karşısı No: 15 PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 5113912

E-posta: evren-topuz1@hotmail.com.

Kırmızı çamur kullanarak ürün üreten bu atölye sır kullanmamaktadır. Ürünler genellikle Hitit sanatının etkisinde kalmıştır. Atölyede tarihi eserlerin imitasyonları yapılmaktadır. Zaman zaman bölgeye has öğelerinde şekillendirildiği görülmektedir. Örnek olarak; Mevlevi figürleri geleneksel biçimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki bibloların bazılarında Mevlevilerin elinde yöreye ait su testileri görülmektedir (Resim 21-22). Deniz kızı ve kibebe gibi farklı figürlerde işletme ürün grubunda yer almaktadır (Resim 20- 23). Atölye ticari amaçlı çalışmakta ürünler 840-1040 °C de pişirmektedir.



Resim 20: Şaban Usta, Bereket tanrısı, 4 x 4 x 6 cm, Kırmızı çamur, 900 °C, Avanos/ Nevşehir.



Resim 21: Şaban Usta, Mevleviler, 9 x 8 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine sür sil tekniği ile oksit uygulaması, 950- 1040⁰ C, Avanos/ Nevşehir.



Resim 22: Şaban Usta, Avanos Testili Mevlevi, 9 x 8 x 10 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900⁰ C, Avanos/ Nevşehir.



Resim 23: Şaban Usta, Biblo, 4 x 5 x 9 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.

1.2. PEHLİVAN SERAMİK

Sahibi: Muzaffer Finas

Adres: PTT karşısı No: 17 PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 5113101

E- posta: pehlivanseramik@hotmail.com.

Ürüne göre sırlı veya sırsız olarak üretim yapılabilmektedir. Kırmızı çamur kullanılarak yapılan ürünlerde 800-900 ° C bisküvi, 1000- 1040 ° C de sırlı pişirim yapılmaktadır. Ticari amaçlı üretim yapılan atölyede Hitit sanatı etkili ürünler öncelikli olarak yer almaktadır. Ayrıca siparişe göre üretim seçeneği de bulunmaktadır. Sırlı ürünler elektrikli, sırsız olan ürünler ise odunlu fırınlarda pişirilmektedir.

1.3. FERHAT'IN YERİ

Sahibi: Ferhat

Adres: İnönü Cad. PTT karşısı No:19 PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 5114871 - 0 532 6119599

Ticari amaçlı üretim yapan işletmede sırlı ve sırsız üretim yapılabilmektedir. 900 ° C ye kadar bisküvi, 1100 ° C ye kadarda sırlı pişirim yapılmaktadır. Ürünlerin yapımında ölçü birlikteliği yoktur. Ürünlerin arasında hayvan figürleri ve mitolojik tabletler ilginç olanlarıdır. Çeşitli toplumların inanışlarına ve geleneklerine uygun taklit ürünler yapılmaktadır (Resim 24). Pişirimde elektrikli fırınlardan faydalanılmaktadır.



Resim 24: Ferhat'ın Yeri, Biblo, 2 x 2 x 9 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.

1.4. SIR KÜPÜ

Sahibi: Yaşar ve Hüseyin Çöl

Adres: Fırınbaşı sok. PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 5114170 - 0 532 4619212

Sırlı ve sırsız üretim yapılan atölyede kilim motifleri yanında hayvan figürleri de üretilmektedir. Dekorlu ürünlerde yapılmaktadır. Ürünlerin talebe göre tekrar

üretilmesi mümkündür. Ürünlerin pişirilmesinde elektrikli fırınlardan yararlanılmaktadır.

1.5. BİRCAN SERAMİK

Sahibi: Bircan

Adres: Yukarı Mah. Kayıkçı Sok. PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 5113558

Genellikle eski tarihi eserlerin imitasyonları yanında, hayvan formları da sınırsız üretim şeklinde yapılmaktadır. Hayvan formları arasında köpek, kedi gibi evcil hayvanlar geniş yer tutmaktadır (Resim 25). Farklı ürün grupları arasında mumluk ve biblo olarak tasarlanmış kardan adamda vardır (Resim 26). Ticari amaçlı bir atölyedir. Ürünlerin üretiminde yöreye ait çamurlardan yararlanılmaktadır.



Resim 25: Bircan Seramik, Köpek, 6 x 12 x 6 cm, Kırmızı çamur uygulama, 900 ° C, Avanos/ Nevşehir.



Resim 26: Bircan Seramik, Biblo, 5 x 6 x 8 cm, Beyaz kil döküm yöntemi uygulaması, 1040⁰ C, Avanos/ Nevşehir.

1.6. CHEZ HAKAN

Sahibi: Hakan

Adres: Yukarı Mah. Fırınbaşı Sok. No: 21 PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 511 25 42 - 0 532 6153187

E- posta: sultan_tr@hotmail.com

Atölyede, sırsız üretim şeklinde genellikle Hitit esintili ürünler yapılmakta, bazı hayvan bibloları yanında panolarda üretilmektedir. Bu atölyede de yöredeki kazılardan çıkan ürünlerin taklitleri yapılmaktadır. Standart bir ölçü bulundurulmamakla beraber 650-700⁰ C, 750-800⁰ C aralığında pişirimler elektrikli fırınlarda gerçekleştirilmektedir. Üretim sayısı talebe göre değerlendirilmektedir. Atölyede aynı ürün çeşidinden gereklilik ve talep olduğu durumlarda tekrar üretilebilir. Kırmızı çamur, üretimde kullanılan hammadde türünü oluşturmaktadır. Odunlu fırınlarda bazen talaşla pişirim de yapılmaktadır.

1.7. SÖNMEZ ÇÖMLEKÇİLİK

Sahibi: Halim ve Bülent Sönmez

Adres: İnönü Cad. PTT karşısı No:13 PK 50500 Avanos/ NEVŞEHİR

Tel: 0 384 5112650 - 0 546 2163655

Sırlı ve sırsız üretim yapılmakta ve Hitit esintileri bu atölye işlerinde de görülmektedir. Hayvan bibloları arasında Hitit boğası ve Hitit keçisi yaygın olarak kullanılmaktadır. Ticari amaçlı çalışan atölyede şamot, kırmızı çamur ve döküm çamuru hammadde olarak kullanılmakta ve 850-1000 ⁰ C de pişirim yapılmaktadır. Kazıma tekniği kullanılarak üretilen işlerde astarlı yüzey kazınarak bünye renginin ortaya çıkarılmanın yanı sıra, Kütahya etkili çini biblolara da rastlamak mümkündür. Çini biblolarda figür olarak hayvan formları seçilmiş üzerlerine sır altı tekniği uygulaması yapılmıştır (Resim 27-28-29). Ürünlerde devamlılık söz konusu olup bazı ürünlerde sır kullanılmaktadır.



Resim 27: Sönmez Çömlekçilik, Kedi, 2 x 3 x 4 cm, Sır altı çini uygulaması, 1040 ⁰ C, Avanos/ Nevşehir.



Resim 28: Sönmez Çömlekçilik, Kaplumbağa, 4 x 5 x 2 cm, Sır altı çini uygulaması, 1040⁰ C, Avanos/ Nevşehir.



Resim 29: Sönmez Çömlekçilik, Ördek, 2 x 5 x 4 cm, Sır altı çini uygulaması, 1040⁰ C, Avanos/ Nevşehir.

2. BİLECİK/KINIK

Bilecik İli, Pazaryeri İlçesine bağlı Kınık Köyü sakinlerini, Bulgaristan'dan göç eden soydaşlar oluşturmaktadır. Köy halkı geçmişte Bulgaristan'dan getirdiği seramik sanatını köyün toprak yapısını iyi kullanarak geliştirmiş ve zamanla köye seramik sanatıyla ilgili haklı bir ün sağlamıştır. Köyde yapılan ürünler arasında vazolar, testiler, çömlekler geniş olarak görülmektedir. Bu örnekler arasında az da olsa biblo örneklerine de rastlanmaktadır. Günümüzde kırk kadar seramik fırını ile üretim yapılan köyde pişme rengi kırmızı olan çamur hammadde olarak kullanılmaktadır. Astar tekniği yoğun olarak kullanılmaktadır.

2.1. TERRA MOLA

Sahibi: Şenol Kubat

Adres: Bozüyük- Eskişehir Karayolu 4.km Üyük Mevkii Bozüyük/ BİLECİK

Tel: 0 228 3140111

E- posta: senol@terramola.com.tr.

Atölyede üretim genellikle hidrolik tornalar yardımı ile seri olarak yapılmaktadır. Torna esaslı üretim yoğunluğundan dolayı atölyede üretilen ürünlerin geniş çoğunluğunu dairesel formlar oluşturmaktadır. Kınık Köyünden temin edilen çamur farklı hammaddelerle karıştırılarak presle şekillendirmeye uygun hale getirilmektedir.

Kınık Köyünde yapılan araştırmada biblo örneklerine sadece bu atölyede rastlanmıştır. Hidrolik presler ile yapılan üretimin yanında alçı kalıplara döküm yoluyla da şekillendirme yapılır. Genellikle plastik çocuk oyuncakları gibi kitch formların tekrar kalıbının alındığı ayakkabı, köpek, tavuk, kurbağa, deniz atı gibi hayvan biçimli biblolara rastlanmaktadır (Resim 30-31-32-33-34). Biblo örneklerinin yapımında hammadde olarak yörenin çamuru seçilmiş, ürünlerin pişirimi yaklaşık 1000 ° C de yapılmıştır. 1000 ° C üzerinde hammadde de kararmalar meydana geldiği için sıcaklık bu düzeylerde tutulmaktadır. Biblo örneklerinde sırlama ve astar

tekniki yoktur. Ürünlerde çok detaya girilmediği için kalıpla çoğaltma daha kolay olmaktadır. Atölyede üretimin yanı sıra, sergileme ve satışta yapılmaktadır.



Resim 30: Terra Mola, Ayakkabı, 6 x 14 x 9 cm, Kırmızı çamur, 950-1000⁰ C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.



Resim 31: Terra Mola, Köpek, 7 x 15 x 10 cm, Kırmızı çamur, 950-1000⁰ C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.



Resim 32: Terra Mola, Horoz, 7 x 9 x 5 cm, Kırmızı çamur, 950-1000⁰ C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.



Resim 33: Terra Mola, Truva Atı, 2 x 3 x 5 cm, Kırmızı çamur şeffaf sır uygulaması, 1000⁰C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.



Resim 34: Terra Mola, kurbağa, 4 x 5 x 8 cm, Kırmızı çamur üzerine oksitle sür sil uygulaması, 950-1000⁰ C, Kınık/ Pazaryeri/ Bilecik.

3. ÇANAKKALE

İlk zamanlarda form olarak kaba daha sonraları ise daha güzel örneklerle rastlanan Çanakkale’de, değişik kapkacak, hayvan, gemi formları şekillendirilmiştir. Günümüzde de kısmen sırlı ama genellikle düşük derecede pişirilmiş dekorlu kaplar üreten Çanakkale Seramiklerinin ilginç ve uzun bir geçmişi vardır.

17. Yüzyıldan itibaren Çanakkale Seramikleri yabancı bazı gemilerinde dikkatini çekmiş, burada üretilen hediyelik eşya ve hatıra eşyası niteliğindeki parçalar 19. yüzyıl ortalarından itibaren satın alınarak bazı batı ülkelerinin koleksiyonlarına girmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da yörenin seramiklerinden bahsedilmeye başlanmıştır. Genellikle kırmızı bünyeli ve çoğunlukla tek renkli sırla sırlanmış olan bu seramik eşyalar, kullanımdan çok hatıra eşyası ve biblo olarak sınıflandırılmışlardır. Çanakkale seramikleri ile ilgili ilk geniş araştırma Prof. Dr. Gönül ÖNEY tarafından 1971 yılında “Türk Devri Çanakkale Seramikleri” başlıklı kitapla ortaya konmuştur.

Prof. Dr Gönül ÖNEY ‘in son incelemeleri ile Çanakkale Seramiklerinin erken örneklerinin 17. Yüzyıl sonlarına indirilmesi de İznik ve Kütahya’nın geçirdiği aşamalarda paralellik göstermiştir. Çanakkale Seramiklerinde genellikle kil ağırlıklı, kırmızı çömlekçi çamuru kullanıldığı görülüyor. Astar tekniği yoğun olarak karşımıza çıkıyor. Genellikle sır uygulamaları boyalı zemin üzerine yapılıyor. Yeşil, kahverengi, krem sır bazı örneklerde karakteristik bir rol oynamaktadır. Renkli, saydam, sır altında boyalı dekor yanında bazı örneklerde sır üstü tekniği de uygulanmıştır. Altın yaldız uygulamaları sır üstüdür. Çok tanınmış örneklerde akıtma boya ve sır tekniği yanında sigrafitto ve barbotin teknikleri de kullanılmıştır.

Çeşitli dekor teknikleri yanında form çeşitliliği de vardır. Kaseler, çukur tabaklar, sahanlar, yaprak biçimli tabaklar, sepet örgülü açık formlar en tanınanların başlarında gelmektedir. Bu formların yanında horoz, at, kuş, gibi hayvanlar da biblo örnekleri arasında sayılabilirler. Gemi formları günümüze geldikçe daha modernleşerek farklılıklar göstermiştir. Tarihi Çanakkale Zaferinin de günümüz örneklerinde geniş yer tuttuğu görülmektedir.

Çanakkale tarihler boyu önemli seramik merkezlerinin başında gelmesi

dolayısıyla şehir bünyesinde irili ufaklı birçok atölyeye rastlanmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

3.1. ÖMER ZEKİ SERAMİK VE MERMER ATÖLYESİ

Sahibi: Ömer Zeki

Adres: Merkez/ ÇANAKKALE

Genellikle yapılan ürünler arasında biblolar, modüler panolar ve küçük heykelcikler bulunmaktadır. Çalışmalarında konu olarak Çanakkale Savaşı sahneleri, Troia, Yunan ve Roma Dönemlerine ait mitolojik konuları işlemektedir. Müzelerde bulunan bazı buluntuların mermer imitasyonlarını da kalıplayarak, üretime sokmuştur. Eski Çanakkale seramikleri formları ve sır özelliklerine örnek ürünlerde ürün yelpazesi içindedir (Resim 35-36). Kendisinin yaptığı ürünlerin biblodan çok heykel tanımlamasına girdiğini söylese de, bunlar biblolardır. Kullandığı hammaddeler içerisinde beyaz kil ve kırmızı çamur ön plandadır. Bazı ürünlerde sır altında akıtma yöntemi görülmektedir.

Ürünlerinin pişiriminde kamara tipi elektrikli fırınlar kullanmakta ve bisküvi pişirimlerini 900 °C de, sırlı pişirimleri ise 1040 ila 1100 °C arasında yapılmaktadır.



Resim 35: Ömer Zeki Seramik Atölyesi, Hayvan formları , 3 x 9 x 11 cm, Kırmızı çamur sır akıtma tekniği uygulaması, 1040 °C, Çanakkale.



Resim 36: Ömer Zeki Seramik Atölyesi, Hayvan formları , 3 x 9 x 11 cm, Kırmızı çamur sır akıtma tekniği uygulaması, 1040 °C, Çanakkale.

3.2. KEPENEK SERAMİK ATÖLYESİ

Sahibi: Fatih İlhan ve İsmail Bütün

Adres: Kemalpaşa Mah. Fetvane Sok. Yalı Hanı 28/ 30 ÇANAKKALE

Tel: 0 286 2132579 - 0 542 5402459

E- posta: [www. kepenekceramik.com](http://www.kepenekceramik.com)

Atölye daha çok denizati (Resim 37), kuş (Resim 39), at (Resim 40) formları ağırlıklı biblo türleri yapmaktadır. Ticari amaçlı kurulan atölyede kalıplarla seri üretim yapılmaktadır. Ürünlerde işlenen konularda Çanakkale seramikleri üretmeyi tercih ettiklerini söyleyen atölye yetkilileri biblo yapımı dışında Çanakkale tarihini anlatan doğa konulu işlere de yer vermektedirler. Kullanılan hammaddeler arasında şamot, kırmızı ve döküm çamuru vardır. Dekor kullanılmakta ve bunun yanında yapılan işlerin tamamı sırlandırmaktadır.

Ürünlerin pişiriminde kamara fırın kullanılmakta, 900-940 °C bisküvi pişirimi, 1040 °C de ise sırlı pişirim yapmaktadır. Seramik kursuda düzenleyen atölye ürünlerinde süreklilik bulunmamaktadır.



Resim 37: Kepenek Atölye, Deniz Atı, 8 x 12 x 20 cm, Sır altı tekniği, 1040⁰ C, Çanakkale.



Resim 38: Kepenek Atölye, Bereket sembolleri, 4 x 8 x 16 cm, kırmızı çamur bisküvi bünye üzerine bölgesel sır uygulaması, 1000⁰ C, Çanakkale.



Resim 39: Kepenek Atölye, Baykuş, 7 x 7 x 12 cm, sır üstü altın yıldız uygulaması, 1000⁰ C, altın yıldız 780⁰ C, Çanakkale.



Resim 40: Kepenek Atölye, Yöresel at yorumları, 3 x 12 x 18 cm, sır üstü akıtma tekniği uygulaması, 1040⁰ C, Çanakkale.



Resim 41: Kepenek Atölye, salyangozlar, 3 x 4 x 9 cm, sır üstü altın yıldız uygulaması, 1000⁰ C, altın yıldız 780⁰ C, Çanakkale.



Resim 42: Kepenek Atölye, biblo çeşitleri, 1000⁰ C, Çanakkale.

3.3. ZEKİ UZAR SERAMİK ATÖLYESİ

Sahibi: Zeki Uzar

Adres: Eceabat/ ÇANAKKALE

Daha çok süs ve hediyelik eşya üreten atölye ticari amaçlı çalışmaktadır. Ürünlerde genellikle Çanakkale tarihi ve dini konulara öncelik verilen atölyede, isteğe bağlı farklı ürünlerinde üretimini yapmaktadır. Ürün çeşitleri içinde balık

formları (Resim 43), Çanakkale Anıtı (Resim 44), Truva Atı (Resim 46), Seyit Onbaşı (Resim 47-48) sayılabilir. Ürünlerde profesyonel bir dekor tekniği uygulanmamaktadır. Seramik dekor yöntemleri dışında farklı bir teknik uygulanan işletmede, sır yerine hazırlanan zift ve gaz karışımı, bisküvi bünye üzerine sürülüp sonra fazla olan katran silinmek kaydıyla röliyepli olan bölgeler farklı zift kalınlıklarından dolayı renk tonları oluşturmaktadır. Ürünlerin bisküvi pişirimleri için yakında olan atölyeler tercih ediliyor. Turizmle doğru orantılı olarak yaz aylarında biblo üretim kapasitesi günde 150 adet civarı olduğu söylenmektedir.

Ürünlerin yüzeylerinde kullanılan petrol türevi malzemenin insan sağlığı açısından zararlı olması ile ilgili konuşulan atölye yetkilileri ekonomik şartları ön plana sürmekte, ürünlerin zaten kullanım amaçlı olmadığı sadece dekoratif özellikler taşıdığı ile ilgili bilgi vermektedirler. Bu sağlıksız çalışma alanları ve hammaddeleri ileride çalışanlar üzerinde zararlı sonuçlar doğurması kaçınılmaz gibi görünmektedir.

Altı işçi çalışan atölyede üretimin sayısına göre zaman zaman artıp azalma görülmektedir. Ürünlerin bisküvi pişirimi yaklaşık 900 °C' de yapılmaktadır.



Resim 43: Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Balık, 3 x 7 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000 °C, Çanakkale.



Resim 44: Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Anıt, 4 x 6 x 11 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000⁰ C, Çanakkale.



Resim 45: Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Ütü, 5 x 7 x 8 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000⁰ C, Çanakkale.



Resim 46: Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Truva Atı, 3 x 6 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000⁰ C, Çanakkale.



Resim 47: Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Seyit Onbaşı, 2 x 5 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000⁰ C, Çanakkale.



Resim 48: Zeki Uzar Seramik Atölyesi, Eceabat, Seyit Onbaşı, 2 x 5 x 10 cm, Kırmızı çamur üzerine zift ile sür sil uygulaması, 1000⁰ C, Çanakkale.

3.4. ERGÜNER AKYÜZ SERAMİK ATÖLYESİ

Sahibi: Ergüner Akyüz

Adres: Eceabat/ ÇANAKKALE

Süs ve hediyelik eşya üzerine çalışan atölye ticari amaçlı üretim yapmaktadır. Ürünlerde Çanakkale ve tarihi konular işlenmektedir. Üretimde kullanılan hammaddeyi kırmızı çamur olarak belirten atölye yetkilileri ürünlerinde sır kullanmaktadırlar. Günlük üretim kapasitesi yaklaşık 100 adetle sınırı olan atölyede üç kişi çalışmaktadır.

Ürünlerin pişiriminde ilkel bir fırın türü olan alttan odun ateşi ile beslemeli üstten hava çıkışı sağlanan fırınlar kullanılıyor. Pişme süresi yaz aylarında 5-6 saat kışın ise 10 saate kadar çıkmaktadır.

3.5. ABDÜLKADİR AKTAŞ SERAMİK ATÖLYESİ

Sahibi: Abdülkadir Aktaş

Adres: Eceabat/ ÇANAKKALE

Süs ve hediyelik eşya yapılan bu atölyede de ticari amaçlı üretim yapılmaktadır. Tarihi konular bu atölyede de ortak temayı oluşturuyor. Ürünlerin üretiminde atölyedeki çalışanlar ihtiyaçlarına göre çeşitli aletler geliştirmiş, bunlarla dekor ve şekillendirme işleri yapmaktadırlar. Ürünlerin üzerlerine kazıma (sigrafitto) ve kabartma teknikleri uygulanmaktadır. Ürünler sırlıdır.

Pişirim elektrikli kamara tipi fırınlarda 1000 °C de tek pişirim olarak yapılmaktadır. Ürünlerde devamlılık vardır ve bir üründen daha sonraki zaman dilimlerinde tekrar bulmak mümkün olmaktadır. Üretim günlük 150 adet civarındır. Çalışan sayısı sekizdir.

3.6. ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi bünyesinde de araştırma merkezi ve Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümlerinde, seramik üretimi geleneksel ve modern olmak üzere yapılmaktadır.



Resim 49: Aynalı Çarşı, Devlet büyükleri ve geleneksel figürler, 2 x 3 x 7 cm, Kırmızı çamur üzerine boya uygulamaları, 1000⁰ C, Çanakkale.

4. KÜTAHYA

Kütahya çok eski dönemlerden bu yana bir seramik şehri olarak kabul edilmiştir. Şehirde irili ufaklı birçok atölyenin yanı sıra büyük seramik, çini, porselen ve cam fabrikaları da yer almaktadır.

Kütahya seramik tarihi de İznik gibi çok eskilere dayanmaktadır. Üretim küçük atölyelerden büyük fabrikalara süregelmiştir. Üretim yıllarla beraber daha modern ve hızlı bir hal almıştır. Kütahya Türkiye’de incelenen biblo örnekleri arasında en fazla sayıya ve çeşitliliğe sahip şehir olarak ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla diğer bölgelerde bu işi yapan işletmelerin Kütahya’dan etkilendikleri ve taklit ürünler yaptıkları aşikardır. Dolayısıyla Kütahya şehri bu tezin konusu içerisinde bir merkez olarak kabul edilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Kütahya günümüzde biblo yapımının en fazla ve çeşitli olduğu bir bölgedir. Biblolar ya tek renk sırlı, yada altta sır, üzerinde çini desenli olarak üretilmiştir. Çini ürünlerde şeffaf sır, porselen ürünlerde ise opak sır kullanılmaktadır. Seramik ürünler sınıflandırılmak istenirse; beyaz ve turkuaz renkli biblolar olarak yapılabilir. Yalnız aralarındaki fark sadece renkten ibaret değildir. Beyazlar çoğunlukla sır üstü çini işlemler sahip bezeklerle Kütahya’ nın asıl ön plana çıktığı konular işlenmiştir. Bezemeler arasında Kütahya çinilerine has öğeler “erguvan çiçekleri,” gibi desenler dışına çıkılmamıştır. Biblolarda sadece opak beyaz üzerine desen işlenmesi değil beyaz sır üzerinde bibloya ait röliyeferinde renklendirildiği görülmektedir. Bu tür boyama tekniği genellikle Güral Porselen Koleksiyonuna ait ürünlerde görülmektedir. Bu ürünlerde röliyeferlerdeki renkler çeşitlik göstermekle beraber bazen de altın yaldız veya platinle de boyama işlemi yapıldığı ürünlere rastlanmaktadır. Bu genellemelere göre işletmeler ve satış alanları şu şekilde özetlenebilir;

4.1. OSMANLI ÇİNİ

Sahibi: Haşim ve Selçuk Kocabaş

Adres: İkinci Çiniciler Çarşısı, Yimpaş yanı No: 3 KÜTAHYA

Tel: 0 274 2251033

E- posta: info@osmanlicini.com

Üretim ve satış yeri olarak karşılaşılan atölyede ticari amaçlı üretim yapılmaktadır. Genellikle biblo formları olarak; kedi (Resim 51-53-55), köpek (Resim 52), baykuş (Resim 54), balık (Resim 57), kaplumbağa (Resim 60-65), böcek (Resim 61), ördek (Resim 63-66), kaz (Resim 64) gibi hayvan çıkışlı formlar bulunmaktadır. Bu formların yanı sıra geleneksel olarak mevlevilere de (Resim 50) rastlanmıştır.

Ağırlıklı olarak sır altı çini desenleri kullanılan formlarda azda olsa turkuaz renginde tek renkli ve desensiz ürünlere de rastlanmıştır (resim 62-63-64-65). Turkuaz sırnın şeffaf olması formlardaki röliyelelerin sırsı sığ veya çukur bölgelerde yoğun almasından dolayı ton farkı ortaya çıkıyor ve ek olarak röliyelelere başka renklerle müdahaleye gerek kalmıyor. Hem sır altı hem de sır üstü uygulamanın bulunduğu ürünlerde bulunmaktadır. Sır altı olarak çini deseni işlenmesinden sonra sırlanıp pişirilen ürün altın yalnızla sır üstü olarak tekrar işlem görmekte ve daha düşük sıcaklıklarda pişirilerek üretilmektedir.

Ürünlerin pişiriminde genellikle elektrikli fırınlardan yararlanılmakta ve pişirimler 1000 ° C de yapılmaktadır.



Resim 50: Osmanlı Çini, Mevlevi, 6 x 10 x 15 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ° C, Kütahya.



Resim 51: Osmanlı Çini, Kedi, 6 x 14 x 16 cm, 6 x 24 x 8 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 52: Osmanlı Çini, Köpek, 5 x 10 x 9 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 53: Osmanlı Çini, Kedi, 6 x 16 x 19 cm, Sır üstü çini ve altın yıldız süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 54: Osmanlı Çini, Baykuş, 4 x 9 x 10 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 55: Osmanlı Çini, Kedi, 3 x 5 x 6 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 56: Osmanlı Çini, köpek, 3 x 5 x 6 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 57: Osmanlı Çini, Balık, 2 x 4 x 7 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 58: Osmanlı Çini, Baykuş, 2 x 6 x 4 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 59: Osmanlı  ini, Kuş, 2 x 6 x 4 cm, Sır altı  ini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 60: Osmanlı  ini, Kaplumba a, 3 x 2 x 5 cm, Sır altı  ini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 61: Osmanlı Çini, Böcek, 3 x 3 x 5 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 62: Osmanlı Çini, Fil, 3 x 5 x 3 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 63: Osmanlı Çini, Ördek, 3 x 5 x 8 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 64: Osmanlı Çini, Kaz, 2 x 4 x 7 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 65: Osmanlı Çini, Kaplumbağa, 3 x 4 x 7 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 66: Osmanlı Çini, Ördek, 3 x 4 x 7 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.

4.2. ÖZNUR SERAMİK

Sahibi: Sibel Işık

Adres: Çiniciler Çarşısı No: 22 KÜTAHYA

Tel: 0 274 2251545

İşletmede çeşitli atölyelerden derlenen ürünler sergilenmekte ve satışı yapılmaktadır. Bu işletmede birçok atölyede üretilen ürünleri görmek mümkündür. Biblo örneği olarak hayvan formlarına rastlanan alanda güvercin (resim 67-68), kaplumbağa gibi formlar gözlemlenmektedir. Sır altı çini işçiliği yapılan ürünler 1000 ° C de pişirilmektedir.



Resim 67: Öznur Seramik, Güvercin, 4 x 11 x 20 cm, Sır altı çini süsleme 1000 ° C.



Resim 68: Öznur Seramik, Güvercin, 4 x 10 x 18 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C Kütahya.

4.3. ÖREN ÇİNİ

Sahibi: Ali İhsan Ören

Adres: Çiniciler Çarşısı No:5 KÜTAHYA

Tel: 0 274 225323 - 0 532 2777021

E- posta: www.orencini.com.tr

Ali İhsan Ören' e ait olan işletmedeki biblo çeşitleri arasında balık (resim 70), baykuş (resim 69) gibi formlara rastlanmakta, işletmede turkuaz sırlı üretim yoğun olarak yapılmaktadır. Pişirimler 1000⁰C de yapılmakta ve elektrikli fırınlar kullanılmaktadır.



Resim 69: Ören Çini, Baykuş, 5 x 11 x 16 cm, Turkuaz seri çini, Sır üstü 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 70: Ören Çini, Balık, 8 x 11 x 16 cm, Turkuaz seri çini, Sır üstü 1000⁰ C, Kütahya.

4.4. MARMARA ÇİNİ

Sahibi: Ercan Kurban

Adres: 1 Nolu Çiniciler Çarşısı No: 78 KÜTAHYA

Tel: 0 274 2251801

E- posta: contact@marmaracini.com

Atölye Kütahya’da bulunan en büyük atölyelerden biridir. Ürün çeşitliliği çok fazla olan atölyede özgün üretimler yapılmaktadır. Kütahya’da form taklidi çok yapıldığı için atölye kendi ürünlerinde özgün olmaya çalışmaktadır. Bu atölyede görülen ve kayıt altına alınan birçok biblo örneği başka yerlerde görülmemektedir. Formlar arasında hayvan konulu formların yanı sıra semazenlerin bir grup halinde sergilediği ve satışının yapıldığı dikkati çekmektedir (resim 71-72). Ayrıca geleneksel kıyafetli insan bibloları da üretimde olan ürünler arasında yer almaktadır. Üretimler kalıp yoluyla yapılmakta ve 1000⁰ C de pişirilmektedir. Gazlı ve elektrikli fırınların kullanıldığı atölye, üretim ve satışı aynı anda yapmaktadır.

Kütahya’da yapılan biblolar her ne kadar Türkiye’de ki en geniş ürün yelpazesine sahip olsalar da şehirde birbirinin taklidi ürüne rastlamak çok olağandır.



Resim 71: Marmara Çini, Mevleviler, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 72: Marmara Çini, Mevleviler, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.

4.5. GÜRAL PORSELEN

Sahibi: Heriş Seramik ve Turizm San. A.Ş.

Adres: Atatürk Bulvarı 5.km 43100 KÜTAHYA

Tel: 0 274 2250300

E- posta: info@guralporselen.com.tr

Kütahya şehrinde faaliyet gösteren fabrikada sofr eşıyası, vitrifiye ürünler yanında küçük süs eşyaları ve biblolar da üretilmektedir. Koleksiyon şeklinde üretilen biblolar da altın yaldız ve platin, röliye flerin üzerine sonradan uygulanmıştır. Yapılan biblolar ın tamamı porselen olup, üretim atölyelerden farklı olarak yıllarla beraber güncellenip ya şekil değışikliğine ya da üzerine uygulanan dekorlarda değışikliğe gidilmektedir.



Resim 73: Güral Porselen, Tavuk, 2 x 5 x 6 cm, Sır üstü altın yıldız 1200-830⁰ C, Kütahya.



Resim 74: Güral Porselen, Kuğu, 1 x 7 x 5 cm, Sır üstü altın yıldız 1200-830⁰ C, Kütahya.



Resim 75: Gral Porselen, Kaz, 2 x 3 x 7 cm, Sır st altın yaldız 1200-830 °C, Kütahya.



Resim 76: Gral Porselen, anne- ocuk, 3 x 5 x 5 cm, Sır st altın yaldız 1200-830 °C, Kütahya.

4.6. CERAMIC HOUSE

Sahibi: Sıtkı Olçar

Adres: Eskişehir Yolu 7.km. KÜTAHYA

Tel: 0 532 441 71 41

Sıtkı Olçar, 1948 Kütahya doğumlu bir çini sanatçısıdır. 1973 yılında Osmanlı Çini adını verdiği atölyeyi kurmuştur. Antik desen ve formları uyguladığı çinicilik çalışmalarında, İznik ve Kütahya örneklerini ele alarak yeni biçim ve öz arayışına yönelmiştir.

300 yıldır çözölemeyen İznik Çiniciliğinin mercan kırmızısını bulmak için çeşitli çalışmalar yapmıştır (www.gorselsanatlar.org/eski-cini/cini-sanatcisi-sitki-olcar).

Günümüzde Kütahya çıkışındaki Ceramic House isimli satış alanında atölyesinde ürettiği ürünlerin pazarlamasını gerçekleştirmektedir.

Atölyede yapılan biblo formları arasında güvercin (Resim 77), kuş (Resim 80), kaplumbağa (Resim 78) ve balık (Resim 79) ilgi çeken örnekler arasındadır.



Resim 77: Ceramic House, Güvercin, Kütahya.

Kaynak: <http://www.sitkiusta.com>.



Resim 78: Ceramic House, Kaplumbağa, Kütahya.
Kaynak: <http://www.sitkiusta.com>.



Resim 79: Ceramic House, Balık, Kütahya.
Kaynak: <http://img2.blogcu.com/image/a/1/k/alkmaar/cini.jpg>



Resim 80: Ceramic House, Kuş, Kütahya.
Kaynak: <http://www.sitkiusta.com>.

4.7. FİRUZE ÇİNİ

Sahibi: Mine Hediyeelik.

Adres: Cankurtaran Mah. İshakpaşa Cad. 8/B Eminönü / İSTANBUL

Tel: 0 212 458 36 57

E-Posta: mine@minehediyeelik.com

Firuze Çiniye ait olan atölye Kütahya'da, satış yeri ise İstanbul'da bulunmaktadır. Ürettikleri ürün grupları arasında çini tabaklar, karolar, vazoların yanında biblolar da yelpazeyi oluşturmaktadır.



Resim 81: Firuze Çini, Kaplumbağa, 3 x 4 x 7 cm, Sır altı çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.



Resim 82: Firuze Çini, Kaplumbağa, 2 x 3 x 7 cm, Sır üstü turkuaz çini süsleme 1000⁰ C, Kütahya.

5. İZMİR/MENEMEN

Ege Bölgesinde bulunan İzmir iline bağlı olan Menemen ilçesinde çömlekçilik 40–50 yıl öncesine dayanmaktadır. Menemen bugün de Anadolu'nun önemli çömlekçilik merkezlerinden birisidir ve üretilen ürünler tüm Anadolu'da yaygın şekilde satılmaktadır. Menemen Belediyesi de çeşitli etkinlikler, yarışmalar yaparak çömlekçileri motive etmekte, ustaların yurt dışında yarışmalara katılmalarını desteklemektedir.

Prof. Güngör Güner 1972–1977 yıllarında yaptığı araştırmalarda Menemen'de sekiz atölye tespit etmiştir. Diğer yörelere göre Menemen'de çömlekçiliğe yeni kuşaklardan ilgi büyüktür. Bu nedenle atölyeler kapanmamış ve günümüzde de ilçede atölye sayısı sekiz olarak kalmıştır.

Menemen'de kullanılan kil kırmızı renkli olup, sırlı pişirimin tek pişirimde yapılmasına elverişlidir. Pişirim, odunlu fırınlarda 12–18 saat aralığında sürmektedir. Pişirimin sonlarına doğru, fırın içerisinde redükleyici bir ortam oluşturmak için fırının ateşleme bölgesine otomobil lastikleri atılmaktadır. Bu olay sırda değişik görünümler oluşturmaktadır (Çobanlı, Z., 2007).

Menemen'de sekiz atölye günümüzde hala üretim yapmakla beraber, çok azında biblo örneklerine rastlanmaktadır. Menemen genel olarak çanak çömlek ve saksı üretimi ile ön plana çıkan bir seramik merkezi özelliği taşımaktadır.

5.1. TOPRAĞIN ÖYKÜSÜ

Sahibi: Yaşar Tanrıkulu

Adres: Menemen/ İZMİR

Yaşar Tanrıkulu Kütahya doğumludur. Mesleği ile çocukluk yıllarında babasının atölye deneyimi sayesinde tanışmıştır. Bir atölyede kendini yetiştiren Yaşar Usta seramik fabrikalarında aralıksız çalışmıştır. Bir sürenin ardından atölyesini açan Yaşar Tanrıkulu 20 yıldan beri atölyesini ailece işletmektedir. Yusuf Yenidünya ile ortaklığı olan usta bu mesleği çocuklarına öğretmekte ve usta çırak ilişkisini devam ettirmektedir.

Kütahya’da bulunan alışmaları İzmir Menemen’e taşınmıştır. 11. Yüzyıl ve 16. Yüzyıl İznik bezemelerini kullanıyor. Atölyede kullandığı hammaddenin % 80 beyaz kil, % 20 ise sarı şamot karıştırarak ortaya çıkardığını söyleyen Tanrıkulu kili Sğtten, şamotu ise İstanbul’daki Aslan Tuğla Fabrikasından tedarik etmektedir. Genellikle rn yelpazesinde ufak hediyelik eşyaların yanında, küllük, şekerlik, duvar süsleri ve biblolar bulunmaktadır. Biblo figürleri arasında kuzu (Resim 83), kaplumbağa (Resim 84), kuş (Resim 86), kedi (Resim 88) gibi örnekler vardır. Günde ortalama 150–500 arasında üretim yapılmakta olup kurutma doğal şartlarla raflarda, acil durumlarda ise fırında hızlı şekilde yapılıyor. Üretim kalıp tekniğı ile gerçekleştirilmektedir. Bisküvi pişirimi için 900–950  C, sırlı pişirim içinde 1050–1070  C ısıya ihtiyaç duyulmaktadır.

rnler zerine yapılan desenler zgr olmakla birlikte elle ve fırça yardımıyla yapılmaktadır. Pişirimde kamara tipi elektrikli fırınlardan yararlanılmaktadır.



Resim 83: Toprağın yks, Kuzu, 5 x 10 x 13 cm, Sır st boyama, 1040  C, Menemen/İzmir.



Resim 84: Toprağın Öyküsü, Kaplumbağa, 2 x 5 x 3 cm, Kırmızı çamur üzerine sür sil tekniği ile oksit uygulaması, 1000 °C, Menemen/ İzmir.



Resim 85: Toprağın Öyküsü, Biblo, 2 x 4 x 5 cm, Kırmızı çamur bünyeye sır uygulaması, 1040 °C, Menemen/ İzmir.



Resim 86: Toprağın Öyküsü, Kuş, 6 x 12 x 9 cm, Kırmızı çamur üzeri astar uygulaması, 1000 °C, Menemen/ İzmir.



Resim 87: Toprağın Öyküsü, Melek, 4 x 10 x 6 cm, Kırmızı çamur bünye üzerine şeffaf sır, 1040 °C, Menemen/ İzmir.



Resim 88: Toprağın Öyküsü, Kedi, 6 x 6 x 20 cm, Beyaz kil ile döküm yöntemi uygulaması, 1000 °C, Menemen/ İzmir.

6. İSTANBUL

İstanbul merkezli en önemli biblo üretim merkezi olarak Yıldız Çini Porselen Fabrikası gösterilebilir. Bunun yanında büyüklü küçüklü özel atölyelere rastlamak mümkündür. Bu atölyelerin bazılarında özgün ürünlere rastlanırken bazılarında ise taklit yada Kütahya ağırlıklı dışarıdan getirilerek satışa sunulan örneklerle karşılaşmaktadır. İstanbul'un bir metropol olması ticari ve turistik imkanları da yanında getirmekte, dolayısıyla başka seramik merkezlerinden gelen ürünlerin satış ve sergilenmesine de sıklıkla rastlanmaktadır.

6.1. YILDIZ ÇİNİ PORSELEN FABRİKASI

Sahibi: Yıldız Çini Porselen

Adres: Yıldız Parkı içi Beşiktaş/ İSTANBUL

Tel: 0212 2602370

Yıldız Çini Porselen Fabrikası ilk olması ve eski tarihlerden günümüze üretim yapmasından dolayı üretimde hep ilkleri yaşatmış öncü ve örnek bir kuruluştur. Tarihinin Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarına dayanmasından her iki devlet yönetim mekanizmasını ve halkların yaşayışlarını etüt etme imkanı bulabilmiş bir işletmedir. İstanbul'da olması bir avantaj olmuş, gerek üretimde gerekse ürünlerin tanıtımı ve pazarlanmasında bu avantajını iyi kullanmıştır.

Üretim usta çırak ilişkisine dayanmakta olup Osmanlı Döneminde ağırlıklı olarak saray ve çevresine üretim yapmıştır. Yapılan ürünlerde konu olarak diğer bölgelerdeki örneklerin aksine insan ve insan yaşamı odaklı olmuş, zamanının önemli şahsiyetlerinin bibloları yapılarak bir nevi küçük heykelcikleriyle ölümsüzleştirilmişlerdir. Örnekler arasında Ulu Önder Atatürk (Resim 92), zamanın padişah vezir gibi önemli kişileri (Resim 89), halk ozanları (Resim 91), geleneksel yaşantılarıyla farklı halktan insan biblolarına rastlanmaktadır (Resim 90).

Tek renkli sırlama yanı sıra çok renkli veya sır altı ve sır üstü teknikleri de uygulanarak üretim yapılmaktadır. Gerekli olan ürünlerde pişirim tamamlandıktan sonra altın yaldız veya platin, fırça yada serigrafi çıkartmaların yardımı ile uygulanmakta ve tekrar bir pişirime tabi tutulmaktadır. Pişirim sıcaklığı dekor uygulamasında 780-830 ⁰ C aralığında tutulmaktadır. Üretimlerde satış ve pazarlama kaygısı olamaması ve genellikle işletmenin devlete bağlı olmasından dolayı üretimler son derece kaliteli, hiçbir masraftan kaçınılmadan yapılmakta, bunun sonucu da satış fiyatlarına yansıtılmaktadır.

Son dönemlerde sadece sipariş üzerine üretim yapan fabrikanın birçok bölümü düşük üretim kapasitesi ile çalışmaktadır.



Resim 89: Yıldız Çini Porselen, Geleneksel Osmanlı Devleti Dönemi bibloları, 4 x 4 x 12 cm, Sır altı tekniği, 1040 °C, İstanbul.



Resim 90: Yıldız Çini Porselen, Geleneksel Osmanlı Devleti Dönemi bibloları, 4 x 4 x 12 cm, Sır altı tekniği, 1040⁰C, İstanbul.



Resim 91:Yıldız Çini Porselen, halk ozanları, 4 x 4 x 12 cm, Sır altı tekniği, 1040⁰C, İstanbul.



Resim 92:Yıldız Çini Porselen, Ulu önder Atatürk ve Türk askeri, 6 x 6 x 7, 4 x 4 x 12 cm, Sır altı tekniği, 1040⁰C, İstanbul.

6.2. REFORM SANAT EVİ

Adres: Hilmipaşa Cad. Gürman Apt. 42/ 8 Kozyatağı/ İSTANBUL

Tel: 0 216 3613175

E- posta: reformsanat@hotmail.com

Suadiye semtinde bulunan bu küçük işletme genellikle biblo, dolap süsleri üzerine özgün çalışan bir atölyedir. Üretim, kalıplar yardımı ile yapılmakta sır altı süsleme yapıldıktan sonra şeffaf sır yardımı ile sırlama işlemi gerçekleştirilmektedir. Sır pişirimi 1000 °C dir. Pazarlama atölyede yapılmakta ve çevreyle sınırlı kalmaktadır. Diğer bölgelere yada yurt dışına satış yapılmamaktadır. Üretim kapasitesi satışa bağlı olarak yapılmakta, rafta eksilen mamuller yerine yenileri üretilmektedir. (Resim 93)



Resim 93: Reform Sanat evi, biblo örnekleri, 8 x 8 x 12, 10 x 10 x 12 cm, Sır altı desen uygulaması, transparen sır 1000 ° C, İstanbul.

7. DENİZLİ/TAVAS/MEDET

Medet köyü, Denizli'nin Tavas ilçesine bağlı bir yerleşim yeridir. Hititler'e ait birçok yerleşim ve kalıntı olan bu bölgede seramikle uğraşan bir aile vardır. Bu ailenin atölyesine değinilecek olursa;

7.1.NECİP USTA'NIN ATÖLYESİ

Sahibi: Necip Savcı

Adres: Medet Köyü/ Tavas/ DENİZLİ

Cumhuriyet Dönemi, geleneksel atölyeler içinde biçim, renk, dekor ve özgün çizgisiyle en dikkati çeken atölyelerin başında gelir.

1949 yılında, Denizli'nin Tavas İlçesi, Medet Köyünde doğan Necip Savcı, kendini son Hititli olarak görmektedir. Bu nedenle seramiğe olan ilgisi, düşkünlüğü onu diğerlerinden farklı kılmaktadır.

Necip Usta, çalışmalarında Medet Köyü civarından, dere yataklarından temin ettiği beyaz ve kırmızı renkli çamurları kullanmaktadır.

Hazırladığı modellerin alçı kalıplarını kendisi almaktadır. Vazo, çanak, biblo gibi farklı ürünler üreten ustanın bibloları dikkat çekmektedir. Alçı kalıba kırmızı döküm çamuru ile şekillendirdiği biblolarını yine yöre çamurunda hazırladığı daha koyu renkli astar ile geometrik çizgilerle süslemektedir.

Biblo çeşitleri arasında balık (Resim 95), keçi (Resim 94), baykuş (Resim 96), penguen (Resim 97), güvercin (Resim 98-99), geyik (Resim 100-101) sayılabilir.

Sanatçı, bu tez çalışmasının tamamlandığı Eylül 2010 tarihinde vefat etmiştir.



*Resim 94: Necip Usta, Keçi, 4 x 15 x 13 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 95: Necip Usta, Balık, 3 x 14 x 12 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 96: Necip Usta, Baykuş, 5 x 13 x 8 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 97: Necip Usta, Penguen, 4 x 8 x 14 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 98: Necip Usta, Güvercin, 4 x 14 x 8 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 99: Necip Usta, Güvercin, 4 x 14 x 8 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 100: Necip Usta, Geyik, 5 x 16 x 14 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*



*Resim 101: Necip Usta, Geyik, 5 x 16 x 14 cm, bisküvi astar çalışması, 1000 °C
Medet/ Tavas/ Denizli.*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SERAMİK BIBLO İLE İLGİLİ KİŞİSEL TASARIMLAR

1. TASARIM AŞAMASI

Seramik biblo, yaşamın her evresinde karşımıza çıkan bir süs ögesidir. Bu bağlamda yapılan biblolar genellikle farklı canlı formları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu formlar içerisinde geleneksel ve yöresel insan formları, o döneme yada tarihe mal olmuş kişilerin yanı sıra hayvan formları yoğun olarak rastlanılan biblo grupları içerisinde yer almaktadır. Hayvan formu biblolarda o yöreyle ilgili hayvan figürlerine yoğun olarak rastlanmaktadır.

Tez konusunun uygulaması bir grup hayvan üzerinde yoğunlaştırarak daha kolay ve geniş kitlelerce algılanması istenmiş ve balık figürünün konu ile ilgili olduğu düşünülerek uygulamalar bu konu üzerine yapılmıştır. Balık üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke olan Türkiye’de hiçte yabancı bir konu değildir. Özellikle akarsu ve göllerde sıklıkla rastlanan bir hayvan türü olduğu için her insanın mutlaka canlı olarak doğada gözlemleme imkanı bulduğu bir hayvan türü olan balık, bazı hayvan severler tarafından ev ortamında akvaryumlarda beslenmektedir.

Bugüne kadar yapılan gözlemler sonunda balık ögesini yorumlayarak farklı anlamlar yüklemeye çalışılmış ve uygulamalara yansıtılmıştır. Bu bağlamda dokuz farklı balık modeli üzerine tasarımlarla çoğaltılmıştır. Modellerin pişme sonrası ortalama seramik biblo ebatlarında kalmasına dikkat edilerek, balıklardaki ölçü bütünlüğü ve sergileme esnasında balıkların tek tek veya grup halinde bir düzenlemeye olanak vermesi imkanı sunulmuştur.

Uygulamaya geçildiğinde ilk olarak kırmızı çamurla balık modellemeleri yapılmıştır (Resim 102).



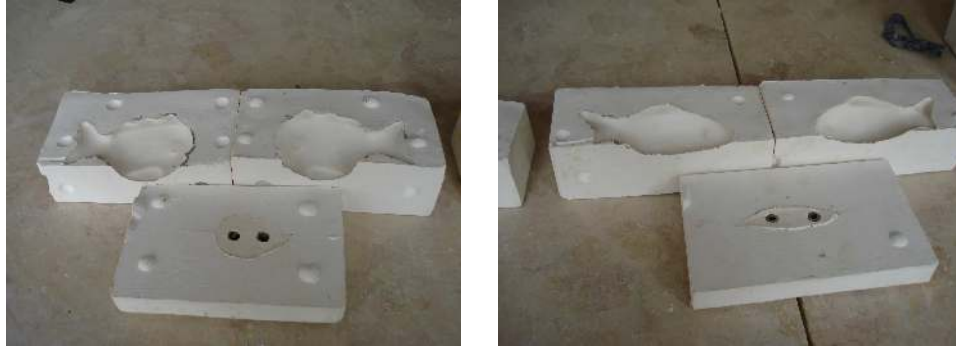
Resim 102: Balık modeli, kırmızı çamur tasarım aşaması.

2. KALIP AŞAMASI

Modellerin üzerlerinde gerekli değişikliklerin yapılmasının ardından kalıp aşamasına geçilmiştir. Modeller genelde kalıptan rahat çıkacak ve üretim esnasında deformasyonlara olanak vermeyecek şekilde tasarlandığı için kalıplarda parça sayısı minimumda tutulmuştur. Bunun sonucunda da ürünlerde rotuş ve zaman kaybı minimuma indirilmiştir. Kalıp alma işlemi modellerin dik tutulması ve kalıp bıçaklarının modeldeki en yüksek noktalara saplanması sonucu tamamlanmıştır (Resim 103). Kalıplardan modeller çıkarıldıktan sonra, bol su ile sabunundan temizlenmiş ve kurultulmak üzere kurutucuya istiflenmiştir (Resim 104).



Resim 103: Kalıp alma aşaması.



Resim 104: Kalıpların tamamlanmış hallerinden örnekler.

3. DÖKÜM AŞAMASI

Döküm aşaması öncesi kalıplardan dökümlerin rahat alınabilmesi ve ilk döküm hatalarının önüne geçilebilmesi için, kalıp parçaları tek tek aseton ile silinerek döküme hazır hale getirilmiştir.

Döküm işlemi 1200 °C lik Eczacıbaşı, Doğa Madencilikten alınan döküm çamuru ile yapılmıştır.

Kalıpların parçaları birleştirildikten sonra balıkların kuyruk kısımlarında ki havayı tahliye etmek amaçlı küçük çıkışlar açılmıştır. Birleştirilen parçalar lastikler yardımı ile sıkıştırılarak, çamurun basınç etkisiyle kalıp parçalarını yerinden oynatmaması sağlanmıştır. Hazırlanan döküm çamuru alçı kalıplara nakledilmiştir (Resim 105).



Resim 105: Kalıplara döküm aşaması.

Kalıpta yeteri kadar bekleyerek et kalınlığı alan çamur ters çevrilerek boşaltılmıştır. Kalıplar içerisinde belli bir süre bekletilerek deri serliğine gelen ürünler, parçalarının açılması ile dışarı tahliye edilmiştir (Resim 106).



Resim 106: Kalıplardan çıkan ürünler.

4. RÖTUŞ AŞAMASI

Atölye şartlarında kurutulan ham ürünler rötuşlanmak üzere tezgahlara alınmıştır. Bu aşamada ürünler öncelikle bıçakla rötuşa tabi tutulmuştur. Bu işlemde amaç ürünlerin kalıp parçalarının birleşim yerlerinde döküm sonrası oluşan izlerin giderilmesidir. Bıçak rötuşunu tamamlanmasının ardından sünger rötuşu yapılmıştır. Bu aşamada da bıçağın ovalleştiremediği sert alanlar ıslak sünger yardımı ile pürüzsüz hale getirilmiştir (Resim 107).



Resim 107: Rötuşlanmak için ayrılan ve rötuşlanan ürünler.

5. BİSKÜVİ PİŞİRİMİ

Rötuş aşamasından geçerek oda koşullarında kurutulan ham ürünler bisküvi pişirimleri yapılmaları için seramik fırınına yerleştirilmiştir. Bisküvi pişirimi (95 x 95 x 100) ebatlarında kamara tipi elektrikli fırında, 900 °C de yapıldı (Resim 108).



Resim 108: Bisküvi pişirimi yapılmış ürünler.

6. SIR AŞAMASI

Sır aşamasına geçmeden önce bisküvi ürünler önce basınçlı hava ve nemli sünger yardımıyla yüzeyindeki tozlardan arındırılmıştır. Sırlama işleminden önceki aşamada ilk olarak uygulanacak sırların plakalar üzerine sır araştırmaları yapılmıştır. Bu denemeler üzerinden karar verilen sırlarla sırlama işlemine geçilmiştir (Resim 109).



Resim 109: Sır denemesi yapılan plakalar.

Sırlama iki farklı şekilde yapılmıştır. Birincisinde daldırma (Resim 110), ikincisinde ise pistole ile püskürtme yönteminden yararlanılmıştır (Resim 111). Daldırma yönteminde, iyice karıştırılarak homojen hale getirilen seçilmiş sır içerisine, önceden özel olarak hazırlanmış çubuklar yardımı ile ürünü daldırılmak suretiyle sırlama gerçekleştirilmiştir. Püskürtme yönteminde ise ürün hava tabancası yardımı ile sırlanmıştır. Sır kabini içinde turnet üzerine yerleştirilen ürüne sır püskürtülmek yoluyla işlem tamamlanmıştır. Ürünün her yerine eşit sır dağılımı sağlanması için turnet sürekli olarak döndürülmüştür.



Resim 110: Daldırma yöntemi ile yapılan sırlama.



Resim 111: Püskürtme yöntemi ile yapılan sırlama.



Resim 112: Puskürtme yöntemi ile yapılan sırlama.

7. SIRLI ÜRÜNLER

Bibloların sekiz farklı formda ve değişik renk alternatifleri içerisinde üretimleri gerçekleştirilmiştir. Her bir renk grubundan en az sekizli bir grup üretimi, herhangi bir düzenlemede, çeşitliliği artıracak şekilde düzenleme alternatifleri çoğaltılmıştır.



Resim 113: Biblo balık, 5 x 18 x 9 cm, 1040 °C.



Resim 114: Biblo balık, 3 x 17 x 5 cm, 1040 °C.



Resim 115: Biblo balık, 4 x 18 x 6 cm, 1040 °C.



Resim 116: Biblo balık, 5 x 25 x 11 cm, 1040⁰C.



Resim 117: Biblo balık, 3 x 14 x 6 cm, 1040⁰C.

8. DEKORLU ÜRÜNLER

Biblo balıkların çeşitliliğini artırmak için dekorlu ürünlere de yer verilmiştir. Bunlardan ilki el dekoru uygulamasının yapıldığı biblolardır. Sır altı boyalar ile gerçekleştirilen dekorların üzerinin şeffaf sırla kaplanması sonucu bu grup ürünler ortaya çıkmıştır (Resim 118).



Resim 118: Biblo balık, 5 x 17 x 7 cm, el dekoru, 1000 °C.

Diğer bir dekor uygulamasında ise bez bir file ile formun yüzeyi kaplandıktan sonra siyah boya püskürtülmüştür. Bezin yüzeyden kaldırılmasıyla ortaya çıkan dekor şeffaf sır ile sırlanarak bu grup dekorlu ürünler oluşturulmuştur (Resim 119).



Resim 119: Biblo balık, 3 x 14 x 6 cm, file baskı, 1000 °C.

Üçüncü tür dekorda ise çatlatma tekniği uygulanmıştır. Seramik ürün pişirim sonrası soğuma aşamasında yaklaşık 300 °C’de fırından çıkarılarak suyun içine atılmış ve şoklama sonucu sır yüzeyinde sürpriz çatlaklar oluşmuştur. Daha sonra siyah boya ile çatlaklar doldurulmuştur. Bu gruptaki biblolarda sadece sır çatlağı olmakla beraber hiçbir şekilde bünyede bir çatlak oluşmamıştır (Resim 120).



Resim 120: Biblo balık, 4 x 16 x 9 cm, yüzey çatlatma, 1000 °C.

Dördüncü tür dekorlama da; daldırma yöntemi ile koyu renk sırlanan biblo üzerine, püskürtme yöntemi ile daha açık renkli bir sırn atılması ile oluşturulmuştur (Resim 121).



Resim 121: Biblo balık, 3 x 12 x 5 cm, iki renkli dekor, 1040 °C.

Diğer bir dekorlama yönteminde ise; 1000 °C'lık transparan sırla sırlanmış bünye üzerine önceden farklı şekillerde kesilerek yapıştırılan serigrafi çıkartma dekoru şeklindedir (Resim122).



Resim 122: Biblo balık, 4 x 18 x 6 cm, çıkartma tekniği, 1040 °C.



Resim 123: Biblo balıklarının düzenlemeleri, 1000- 1040 ⁰C.

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyet Dönemi seramik biblo konusu ile ilgili yapılan bu araştırma, seramik bibloların;

- Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde üretildiği,
- Üretimlerinde farklı teknikler olabildiği,
- Ölçü çeşitliliği gösterdiği,
- Bölgeye ekonomik katkı sağladığı,
- Farklı kültürler arasında etkileşim sağladığı,
- Farklı kültürde farklı renk, biçim özellikleri bulundurduğu,
- Bazen inanışlara yer verildiği,
- Yapıldığı yer ve dönemle ilgili önemli ipuçları kazandırdığı,
- Geçmişle gelecek arasında bir köprü oluşturduğu,
- O bölgeye ait olmayan varlıkların biçimsel yapıları ile ilgili bilgiler verdiği,
- Turizm ile birlikte ekonomik değere dönüşmesi,
- Üreticilerin müşterilerine daha fazla çeşitlilik sunma gereksinimleri,
- Küçük, hafif olmasından üretim kolaylığının olması,
- Gerçek hayat dışında renkler yardımı ile varlıklara çeşitli anlamlar yüklediği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Müslüman toplumunda figür yasaktı, dolayısıyla biblo daha önce Anadolu'da görülmemiştir. Batıda ise önceleri dinin etkisi biblolara yansımış, sonraları biblo süs eşyası olarak değer kazanmıştır. Anadolu'da Cumhuriyet sonrası modernleşmenin etkisi ile biblo üretimi hız kazanmış ve günümüze kadar çeşitlenerek artmıştır.

Biblo sanat değerinin yanında, görsel güzellik sağlayarak sergilendiği alanlara ayrı anlamlar kazandırmaktadır. Bu tezin uygulaması esnasında farklı teknikler ve sentezler uygulanarak, hem aynı form üzerinde farklı renk ve teknikler uygulanmış hem de aynı renk ve tekniği farklı formlar üzerine uygulanarak farklı varyasyonlar ortaya konulmuştur.

Bu konu ile ilgili çok fazla yazılı kaynak olamaması nedeni ile araştırmalar ve gözlemler özellikle atölye ziyaretleri sırasında elde edilen verilerden derlenmiştir. Tanımlamalar ve bölgelerle ilgili konularda daha çok kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu tezin oluşturulmasında ki amaç, bundan sonra yapılacak araştırmalara katkı sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- Erman M.N., Bingöl L., Durmaz B., Akgüney A. (1968). *Nevşehir İl Yıllığı*, Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.
- Mereser B., Aslanapa O., Yetkin Ş., Yıldız H.D., Altun A., Tunçoğlu İ. (1982). *Kütahya*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi.
- Öney G., Çobanlı Z. (2007). *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, İstanbul: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
- Öymen İ., (2005). *Çanakkale*, İstanbul: Deva Holding.
- Pepeyi H.N., (1981). *Çanakkale*, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Savage G., Newman H.(1967). *An Illustrated Dictionary of Ceramics*.London.
- Yavi E., Yavi N.Y. (1998). *Türkiye'nin Parlayan Yıldızı Denizli*, İzmir: Denizli Valiliği.
- (2004) *Ege'nin İncisi İzmir*, İzmir: İzmir Valiliği.
- Ana Britannica Ansiklopedisi Cilt 2, 573.
- Büyük Larousse Cilt 2, 1030.
- Meydan Larousse Cilt 3, 2052.
- Türkçe Sözlük, 982.
- Türk Ansiklopedisi Cilt 1, 1953.
- Yurt Ansiklopedisi Cilt 8, 6065.
- Yıldız Çini ve Porselen Fabrikası Envanteri.
- <http://img2.blogcu.com/images/a/l/k/alkmaar/cini.jpg> (19.08.2010)
- <http://www.sitkiusta.com>. (19.08.2010)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Malahit> (10.06.2010)
- http://wikipedia.org/wiki/Lapis_lazuli (10.06.2010)
- <http://sozluk.sourtimes.org/asp?t=seladon> (10.06.2010)
- <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=riton> (10.06.2010)
- <http://uludagsozluk.com/k/reduksiyon/> (10.06.2010)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Barok>. (10.06.2010)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Rokoko> (10.06.2010)
- <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=Softa> (10.06.2010)
- <http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/buhurdan%C4%B1k> (10.06.2010)

<http://www.turkseramik.com/index.php?topic=1847,o> (10.06.2010)

<http://toplumdusmani.net/moduka/wordbook/entry.php?entryID=1901> (10.06.2010)

KAYNAK KİŞİLER

Topuz E., Avanos/ NEVŞEHİR

Olçar S., KÜTAHYA

Finas M., Avanos/ NEVŞEHİR

Ferhat., Avanos/ NEVŞEHİR

Çöl H., Avanos/ NEVŞEHİR

Bircan., Avanos/ NEVŞEHİR

Hakan., Avanos/ NEVŞEHİR

Sönmez H.B., Avanos/ NEVŞEHİR

Kubat Ş., Kınık/ BİLECİK

Zeki Ö., ÇANAKKALE

İlhan F., Bütün İ., ÇANAKKALE

Uzar Z., Eceabat/ ÇANAKKALE

Akyüz E., Eceabat/ ÇANAKKALE

Aktaş A., Eceabat/ ÇANAKKALE

Kocabaş H., KÜTAHYA

Işık S., KÜTAHYA

Ören A.İ., KÜTAHYA

Kurban E., KÜTAHYA

Heriş Seramik ve Turizm San. AŞ., KÜTAHYA

Tanrikulu Y., Menemen/ İZMİR

Yıldız Çini Porselen Fabrikası., İSTANBUL

Reform Sanat Evi., İSTANBUL

Savcı N., Medet/ Tavas/ DENİZLİ

EKLER

SÖZLÜK

Malahit: Bazik bakır karbonattan oluşan, parlak yeşil renkli bir mineral. En çok bulunan bakır cevheridir.

Lapislazuli: Eski çağlardan beri mücevher olarak kullanılan bir taş türü. Koyu mavi renkte yarı şeffaf opak nitelikte özellikle antik Mısır'da firavunlar tarafından çok önem verilmiş kıymetli bir taştır.

Seladon: Gri yada yeşil sırlı Çin ve Japon porseleni.

Riton: Hititler döneminde, törenlerde kullanılan ve üzerinde çeşitli sembollerin bulunduğu hayvan formlu içki kabı.

Redüksiyon: İndirgenme reaksiyonu.

Barok: Avrupa'da yaygınlaşan sanatta bir anlatım biçimidir. 16 ve 18.yy. arasında şekil almıştır. Mimarlık, resim, ve heykelin etkileyici temalar altında birleşmesi amacını güder.

Rokoko: Barok stilinden sonraki sanat akımına verilen addır. Barok stilinde kullanılan doğru, çizgiden meydana getirilen süslemelere karşı tepki olarak doğmuş ve çizgilerin daha karmaşık olması durumu.

Softa: Bir görüşe körü körüne bağlanan kimse.

Buhurdanlık: Tütsü yakarken kullanılan ve küçük bir mangal işlemi gören aygıtı denir. Ayin yada büyü sırasında ortamı ruhani anlamda temizlemek ve konsantrasyon sağlayıcı bir ortama geçmek bir nevi boyut değiştirmek için kullanılır. Buhurdanlık havadaki duruluğu temsil eder.

Sigrafitto: İtalyanca kazınmış anlamına gelir. Seramik bünyenin sert ve sivri malzemelerle kazıma yoluyla desenlenmesi tekniğidir.